

Turun kaupungin esiopetussuunnitelma 2023

Nimi

Turun kaupungin esiopetussuunnitelma 2023

Kunta

Turku

Pdf luotu

7.6.2023

SISÄLTÖ

1. Opetussuunnitelman perusteet ja paikallinen opetussuunnitelma.	1
1.1. Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet.	1
1.2. Paikallinen opetussuunnitelma ja sen kehittäminen.	1
2. Esiopetuksen tehtävä ja yleiset tavoitteet.	3
2.1. Esiopetuksen järjestämistä ohjaavat velvoitteet.	3
2.2. Esiopetuksen tehtävä osana oppimisen polkua.	5
2.3. Arvoperusta.	6
2.4. Oppimiskäsitys.	7
2.5. Laaja-alainen osaaminen esiopetuksessa.	8
2.5.1. Ajattelu ja oppiminen.	8
2.5.2. Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu.	8
2.5.3. Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot.	9
2.5.4. Monilukutaito.	9
2.5.5. Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen.	9
2.5.6. Osallistuminen ja vaikuttaminen.	10
3. Kasvua ja oppimista tukeva toimintakulttuuri.	11
3.1. Toimintakulttuurin kehittämistä ohjaavat periaatteet.	11
3.1.1. Esiopetuksen järjestyssäännöt.	12
3.2. Oppimisympäristöt esiopetuksessa.	12
3.3. Yhteistyö esiopetuksen aikana ja siirtymävaiheissa.	13
4. Esiopetuksen toteuttamisen periaatteet.	16
4.1. Monipuoliset työtavat.	16
4.2. Arviointi opetuksen ja oppimisen tukena.	16
4.3. Opetuksen yhteiset tavoitteet ja oppimiskokonaisuudet.	18
4.3.1. Ilmaisun monet muodot.	20
4.3.2. Kielen rikas maailma.	22
4.3.3. Minä ja meidän yhteisömme.	23
4.3.4. Tutkin ja toimin ympäristössäni.	26
4.3.5. Kasvan ja kehityn.	28
4.4. Kieleen ja kulttuuriin liittyviä erityiskysymyksiä.	30
5. Lapsen kasvun ja oppimisen tuki.	32
5.1. Tuen järjestämistä ohjaavat periaatteet.	32
5.2. Yhteistyö huoltajan kanssa tuen aikana.	35
5.3. Yleinen tuki.	35
5.4. Tehostettu tuki.	36

5.5. Erityinen tuki.	36
5.6. Perusopetuslaissa säädetyt tukimuodot.	38
5.7. Päätös tehostetusta tai erityisestä tuesta sekä tukipalveluista.	39
6. Opiskeluhoolto.	42

1. Opetussuunnitelman perusteet ja paikallinen opetussuunnitelma

1.1. Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet

Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet on perusopetuslain¹ mukainen Opetushallituksen antama valtakunnallinen määräys², jonka mukaan paikallinen esiopetuksen opetussuunnitelma laaditaan ja esiopetus toteutetaan. Opetussuunnitelman perusteiden laatimista ohjaavat erityisesti perusopetuslaki ja -asetus sekä esiopetuksen tavoitteita määrittävä valtioneuvoston asetus³.

Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteiden tehtävänä on edistää laadukkaan ja yhtenäisen esiopetuksen yhdenvertaista toteutumista koko maassa. Uudistuksen valmistelun lähtökohtana ovat lasten kasvuympäristön ja esiopetuksen toimintaympäristön muutosten tuomat haasteet tällä hetkellä ja tulevaisuudessa. Perusteita on valmisteltu laajassa yhteistyössä hyödyntäen uusimpien tutkimus- ja kehittämistyön tuloksia.

Opetussuunnitelman perusteet on päätös esiopetuksen tavoitteista ja keskeisistä sisällöistä, huoltajien ja esiopetuksen henkilöstön yhteistyöstä sekä opiskeluhuollonkeskeisistä periaatteista ja opetustoimeen kuuluvan opiskeluhuollon tavoitteista.⁴ Esiopetus on opetuksen ja kasvatuksen kokonaisuus, jossa eri osa-alueiden tavoitteet liittyvät yhteen ja muodostavat toimintakulttuurin perustan. Tämän vuoksi esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet sisältää esiopetuksen tavoitteita koskevien määräysten lisäksi niiden ymmärtämistä avaavaa tekstiä.

Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet sisältävät viittauksia lainsäädäntöön. Viittausten tarkoituksena on selvittää perustetekstin yhteyttä lainsäädännölliseen perustaan. Esiopetusta ohjaavista säädöksistä poiketen tässä perusteasiakirjassa käytetään oppilaasta esiopetukseen paremmin soveltuvana sanaa lapsi, oppimisen ja koulunkäynnin tuesta nimitystä kasvun ja oppimisen tuki. Perusopetuslain mukaisesta käsitteestä oppilashuolto käytetään perusteissa opiskelija- ja oppilashuoltolain mukaista ilmaisua opiskeluhoito.

Tässä paikallisessa opetussuunnitelmassa perusteiden teksti on merkitty kursivilla ja paikallinen osuus tavallisella tekstillä.

1.2. Paikallinen opetussuunnitelma ja sen kehittäminen

Turussa laaditaan opetussuunnitelmat erikseen suomen- ja ruotsinkielistä toimintaa varten. Tämä suomenkielinen opetussuunnitelma on laadittu yhteistyössä esiopetuksen henkilöstön kanssa ja sen on hyväksynyt Kasvatus- ja opetuslautakunnan Suomenkielinen varhaiskasvatus- ja perusopetusjaosto. Turun paikallista opetussuunnitelmaa laadittaessa on pidetty tärkeänä lapsilähtöistä ja inklusiivista, leikkiin ja toiminnalliseen oppimiseen perustuvaa pedagogiikkaa sekä lasten hyvinvoinnista huolehtimista. Opetussuunnitelma on laadittu niin, että sen mukainen toiminta ja opetus muodostavat luontevan osan lasten oppimisen polkua turkulaisista päiväkodeista perusopetuksen kouluihin.

Turun paikallista opetussuunnitelmaa täydennetään yksiköissä 15.9. mennessä laadittavalla esiopetuksen vuosisuunnitelmalla, jonka varhaiskasvatuksen palvelualuejohtaja hyväksyy. Lisäksi esiopetusryhmät suunnittelevat pedagogista työtä ryhmäkohtaiseen

1 Perusopetuslaki (628/1998) 14 § 2 mom. ja Valtioneuvoston asetus (422/2012) 13§

2 Perusopetuslaki (628/1998) 14 § 2 mom. ja Valtioneuvoston asetus (422/2012) 13§

3 Valtioneuvoston asetus (422/2012)

4 Perusopetuslaki 14 § 2 mom. (477/2003)

esiopetussuunnitelmaan. Työn suunnittelua ohjaa myös vuosittain laadittava esiopetuksen vuosikello.

Jokaiselle lapselle laaditaan Lapsen esiopetuksen oppimissuunnitelma (LEOPS), joka toimii myös lapsen varhaiskasvatussuunnitelmana täydentävän varhaiskasvatuksen osalta. Lapsen oppimissuunnitelma laaditaan lokakuun loppuun mennessä ja sitä arvioidaan vähintään kerran toimintakaudessa huhtikuun loppuun mennessä. Erityistä tukea saavalle lapselle laaditaan henkilökohtainen opetuksenjärjestämistä koskeva suunnitelma (HOJKS). Huoltajat ja lapset ovat mukana suunnitelmien laadinnassa ja arvioinnissa.

Opetussuunnitelmasta ja vuosisuunnitelmasta tiedotetaan huoltajia yksiköiden järjestämissä vanhempainilloissa. Opetussuunnitelma julkaistaan Turun kaupungin esiopetuksen internet-sivuilla sekä Opetushallituksen ePerusteet alustalla. Turun esiopetuksessa käytössä olevat lomakkeet ovat käytössä sekä kunnallisessa että yksityisessä esiopetuksessa.

Esiopetuksen suunnitelmat Turussa

Esiopetuksen suunnitelmat Turussa

Paikallista opetussuunnitelmaa laadittaessa on otettu huomioon seuraavat paikalliset suunnitelmat:

- Turun kaupungin varhaiskasvatussuunnitelma
- Turun kaupungin esiopetuksen perusopetukseen valmistavan opetuksen opetussuunnitelma
- Turun kieli- ja kulttuuritietoinen varhaiskasvatus-opas
- Turun kaupungin perusopetuksen opetussuunnitelma
- Turun kaupungin tasa-arvo ja yhdenvertaisuussuunnitelma
- Turun kaupungin lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma

2. Esiopetuksen tehtävä ja yleiset tavoitteet

Esiopetus on tärkeä ajanjakso lapsen elämässä. Esiopetus suunnitellaan ja toteutetaan siten, että lapsilla on mahdollisuus innostua, kokeilla ja oppia uutta. Leikkiessään ja toimiessaan erilaisissa oppimisympäristöissä lapset laajentavat osaamistaan eri tiedon- ja taidonaloilla. Esiopetuksessa lapsilla on tilaisuuksia monipuoliseen vuorovaikutukseen ja sosiaalisten taitojensa vahvistamiseen. Tavoitteena on, että lapset oppivat arvostamaan ihmisten yhdenvertaisuutta ja omaa ainutlaatuisuuttaan.

Varhaiskasvatus ja siihen kuuluva esiopetus sekä perusopetus muodostavat lapsen kasvun ja oppimisen kannalta johdonmukaisesti etenevän kokonaisuuden ja perustan elinikäiselle oppimiselle. Esiopetuksen keskeisenä tehtävänä on edistää lapsen kasvu-, kehitys- ja oppimisedellytyksiä. Toimintaa suunnitellaan lapsilähtöisesti ja sen tehtävä on vahvistaa lapsen myönteistä minäkuvaa ja käsitystä itsestään oppijana. Esiopetusta kehitetään inklusion periaatteiden mukaisesti. Esiopetuksella on suuri merkitys lasten kasvun ja oppimisen tuen tarpeiden varhaisessa havaitsemisessa, tuen antamisessa ja samalla vaikeuksien ehkäisemisessä.

2.1. Esiopetuksen järjestämistä ohjaavat velvoitteet

Esiopetuksen järjestämistä ohjaavat velvoitteet perustuvat Suomen perustuslakiin, perusopetuslakiin ja -asetukseen ja sen nojalla annettuun valtioneuvoston asetukseen, oppilas- ja opiskelijahuoltolakiin sekä esiopetuksen opetussuunnitelman perusteisiin.

Esiopetusta suunniteltaessa, järjestettäessä ja siitä päätettäessä on otettava huomioon lapsen etu. Opetuksen järjestämisessä on otettava huomioon myös velvoitteet, jotka tulevat muusta lainsäädännöstä sekä kansainvälisistä sopimuksista, joihin Suomi on sitoutunut. Tällaisia ovat muun muassa yhdenvertaisuuslaki⁵, tasa-arvolaki⁶, Euroopan ihmisoikeuksien sopimus⁷ ja YK:n lapsen oikeuksien sopimus⁸. Suomen perustuslain⁹ mukaan ketään ei saa ilman hyväksyttävää perustetta asettaa eri asemaan sukupuolen, iän, alkuperän, kielen, uskonnon, vakaumuksen, mielipiteen, terveydentilan, vammaisuuden tai muun henkilöön liittyvän syyn perusteella.

Kunta on velvollinen järjestämään sen alueella asuville lapsille oppivelvollisuutta edeltävänä vuonna esiopetusta¹⁰. Huoltajan on huolehdittava siitä, että lapsi osallistuu esiopetukseen tai muuhun esiopetuksen tavoitteet saavuttavaan toimintaan¹¹. Esiopetusta voidaan järjestää päiväkodeissa ja kouluissa.

Esiopetuksen opetuskieli on joko suomi tai ruotsi. Opetuskielenä voi olla myös saame, romani tai viittomakieli. Lisäksi osa opetusta voidaan antaa muulla kuin edellä mainituilla perusopetuslain mukaisilla opetuskielillä, jos se ei vaaranna lasten mahdollisuuksia seurata opetusta¹². Tästä määrätään tarkemmin luvussa Esiopetuksen toteuttamisen periaatteet – Kieleen ja kulttuuriin liittyviä erityiskysymyksiä.

Perusopetuslain mukaan esiopetuksen tavoitteena on osaltaan tukea lasten kasvua ihmisyyteen ja eettisesti vastuukykyiseen yhteiskunnan jäsenyyteen sekä antaa heille elämässä tarpeellisia tietoja ja taitoja. Laissa säädetään, että esiopetuksen tavoitteena on osana varhaiskasvatusta parantaa lasten oppimisedellytyksiä. Esiopetuksella on myös sivistystehtävä ja tasa-arvoisuuden

5 Yhdenvertaisuuslaki (21/2004)

6 Laki miesten ja naisten välisestä tasa-arvosta (609/1986)

7 Euroopan ihmisoikeuksien sopimus, Valtiosopimukset (63/1999)

8 YK:n yleissopimus lastenoikeuksista 1989

9 Suomen perustuslaki (731/1999) 6 § 2 mom.

10 Perusopetuslaki 26 a § 4 mom. (1040/2014)

11 Perusopetuslaki 26 a § 4 mom. (1040/2014)

12 Perusopetuslaki 10 § 1 mom. (1288/1999)

edistämisen tehtävä ja opetuksen tulee turvata riittävä yhdenvertaisuus koko maassa. Opetuksen ja kasvatuksen tarkemmista tavoitteista säädetään valtioneuvoston asetuksessa¹³.

Esiopetus kestää yleensä yhden lukuvuoden, ja sitä annetaan vähintään 700 tuntia¹⁴. Pidennetyn oppivelvollisuuden piirissä olevien lasten esiopetuksen toteuttamisen vaihtoehdot kuvataan luvussa 5.5. Esiopetusta järjestettäessä otetaan huomioon, että opetukseen osallistuvilla lapsilla on mahdollisuus käyttää muita varhaiskasvatuspalveluja.

Esiopetus toteutetaan esiopetuksen opetussuunnitelman perusteiden pohjalta laaditun paikallisen opetussuunnitelman mukaisesti. Esiopetuksessa otetaan myönteisellä tavalla huomioon lasten erilaiset kielelliset, kulttuuriset, katsomukselliset ja uskonnolliset taustat. Lasten mielipiteitä kuunnellaan ja heidän identiteettiensä kehittymistä tuetaan.

Esiopetusta koskeva lainsäädäntö korostaa huoltajien osallisuutta¹⁵. Huoltajilla on oikeus saada tietoa esiopetuksen tavoitteista ja toiminnasta jo ennen esiopetukseen ilmoittautumista sekä lapsensa esiopetuspäivästä esiopetuksen aikana. Huoltajien mielipiteitä ja tietoja kuullaan sekä heidän antamaansa palautetta hyödynnetään esiopetuksen kehittämisessä.

Esiopetus, opetuksessa käytettävät oppimateriaalit ja välineet sekä tarvittava opiskeluhoito ovat maksuttomia¹⁶. Lapsille on tarjottava jokaisena esiopetuspäivänä tarkoituksenmukaisesti järjestetty, täysipainoinen, maksuton ateria, ja ruokailutilanteen on oltava ohjattu.

Esiopetukseen osallistuvalla lapsella on oikeus turvalliseen oppimisympäristöön¹⁷. Turvallisuus otetaan huomioon oppimisympäristöissä ja kaikessa esiopetuksen toiminnassa. Lasten kokeman turvallisuuden perustana ovat keskinäiseen kunnioitukseen ja huolenpitoon perustuva toimintakulttuuri ja esiopetukseen soveltuvat oppimisympäristöt. Lapsia ohjataan yksilöinä ja ryhmänä ottamaan vastuuta omasta käyttäytymisestään ja siitä, että ryhmässä ei kiusata, syrjitä tai aiheuteta vaaraa muille. Turvallisuuteen liittyviä tehtäviä käsitellään tarkemmin luvuissa 3 ja 6. Opetuksen järjestämisessä otetaan lisäksi huomioon työsuojeluun liittyvät säännökset, henkilötietoja koskevat säännökset sekä lasten kanssa työskentelevien rikostaustan selvittämistä ohjaavat määräykset. Esiopetuksessa käytetään tarvittaessa perusopetuslain¹⁸ mukaisia kasvatuskeskusteluja ja kurinpidollisia keinoja esiopetukseen soveltuvalla tavalla. Opetuksen järjestäjä huolehtii lain edellyttämän suunnitelman laatimisesta joko erillisenä tai osana paikallista opetussuunnitelmaa.

Kunta tai esiopetuksen järjestämiseen luvan saanut muu opetuksen järjestäjä voi hankkia esiopetuspalvelut julkiselta tai yksityiseltä palveluiden tuottajalta. Opetuksen järjestäjä vastaa siitä, että sen hankkimat palvelut järjestetään esiopetusta koskevien säädösten, järjestämisluvan sekä näiden opetussuunnitelman perusteiden mukaisesti.

Turussa esiopetusta antavat yksiköt määritetään toimintakausittain. Esiopetusta järjestetään sekä kunnallisissa että yksityisissä päiväkodeissa. Lapsen esiopetuspaikkaa koskevat järjestelyt käynnistyvät alkuvuodesta. Lapsen esiopetuspaikka määräytyy ensisijaisesti oman lähikoulun perusteella ja halutessaan sijoituspäätökseen voi hakea muutosta.

Huoltajien kanssa keskustellaan säännöllisen osallistumisen merkityksestä lapsen oppimiselle. Pakottavista syistä (esim. sairaus) johtuvasta pidempiaikaisesta poissaolosta huoltajat keskustelevat esiopetusta antavan yksikön johtajan kanssa ja lapsen paluuta esiopetukseen tuetaan.

Vuorohoidossa olevien lasten esiopetus toteutetaan kunkin vuorohoitoyksikön esiopetusikäisten lasten hoitoajat huomioiden. Lasten hoitopäivistä ei saa muodostua liian pitkiä ja lapsella tulee

13 Valtioneuvoston asetus (422/2012) 2-4 §

14 Perusopetusasetus (852/1998) 3 § 2 mom.

15 Perusopetuslaki 3 § 3 mom. (628/1998)

16 Perusopetuslaki 31 § 1 mom. (477/2003) ja Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki (1287/2013) 9 § 4 mom.

17 Perusopetuslaki 29 § 1 mom. (1267/2013)

18 Perusopetuslaki 35 a § (1267/2013) sekä 36 ja 36 a § (477/2003 ja 1267/2013)

olla riittävästi vapaapäiviä. Yksilöllisiä suunnitelmia esiopetuksen toteuttamiseksi tehdään silloin, kun lapsen hoitoajat painottuvat viikonloppuihin tai iltoihin.

Esiopetukseen soveltuvat, perusopetuslaissa mainitut kurinpidolliset keinot Turussa perustuvat hyvään ja luottamukselliseen keskusteluyhteyteen lasten huoltajien kanssa. Lasta itseään ohjataan ja hänen oppimistaan tuetaan myös haastavan käyttäytymisen tilanteissa. Lapsen haastavan käytöksen kohtaamiseen ja huoltajien kanssa tehtävään yhteistyöhön on Turussa olemassa ohjeistus varhaiskasvatussuunnitelman yhteydessä.

2.2. Esiopetuksen tehtävä osana oppimisen polkua

On tärkeää, että varhaiskasvatus, siihen kuuluva esiopetus sekä perusopetus muodostavat lasten kasvun ja oppimisen kannalta johdonmukaisesti etenevän kokonaisuuden. Laadukkaan kokonaisuuden lähtökohdana on, että opettajat sekä muu henkilöstö tuntevat oppimisen polun eri vaiheet, niiden keskeiset tavoitteet, ominaispiirteet ja käytännöt. Lasten kasvun tukemisen ja oppimisen sujuvuuden vuoksi siirtymävaiheet suunnitellaan ja niitä arvioidaan yhdessä osiossa Yhteistyö esiopetuksen aikana ja siirtymävaiheissa kuvatulla tavalla. Opetus- ja muu henkilöstö tekevät huoltajien kanssa yhteistyötä lasten oppimisen polun kaikissa vaiheissa. Tavoitteena on, että kunkin lapsen oppimisen polku varhaiskasvatuksesta esiopetukseen ja edelleen perusopetukseen jatkuu joustavasti lapsen tarpeista lähtevänä. Tämän varmistamisessa henkilöstön yhteistyön ja osaamisen suunnitelmallisella johtamisella esiopetusyksiköissä ja opetuksen järjestäjän tasolla on tärkeä merkitys.

Valtioneuvoston asetuksen¹⁹ mukaan esiopetuksen erityisenä tavoitteena on edistää yhteistyössä huoltajien kanssa lasten kehitys- ja oppimisedellytyksiä sekä vahvistaa lasten sosiaalisia taitoja ja tervettä itsetuntoa leikin ja myönteisten oppimiskokemusten avulla. Esiopetuksessa käytetään varhaiskasvatukseen soveltuvaa pedagogiikkaa ja kunnioitetaan lasten mielenkiinnon kohteita opetuksen järjestämisessä. Leikki eri muodoissaan on vahvasti läsnä esiopetuksen toiminnassa. Huoltajat ovat tärkeitä yhteistyökumppaneita toiminnan suunnittelussa, toteuttamisessa ja arvioinnissa. Kasvun ja oppimisen tuen sekä oppilashuollon järjestämisessä tehdään tarvittaessa yhteistyötä monialaisesti.

Esiopetus on tavoitteellista toimintaa. Opetuksen tavoitteet määrittyvät opetussuunnitelman perusteiden ja niiden pohjalta laaditun paikallisen opetussuunnitelman mukaan. Lasten osaamistasolle ei opetussuunnitelmassa aseteta yhteisiä tavoitteita. Yksilöllisesti pohditut tavoitteet hyödyttävät lasten kasvua ja oppimista, joten opettaja keskustelee kunkin lapsen yksilöllisistä tarpeista, toiveista ja oppimisen tavoitteista lapsen ja hänen huoltajansa kanssa. Esiopetuksen henkilöstö ottaa nämä tarpeet ja toiveet huomioon opetusta suunniteltaessa sekä oppimisympäristöjen kehittämisessä. Tavoitteellisuuden lisäämiseksi opettaja voi yhteistyössä lapsen ja huoltajan kanssa laatia kullekin lapselle oppimissuunnitelman. Oppimissuunnitelma on laadittava, mikäli lapsi saa tehostettua tukea. Erityisen tuen²⁰piirissä oleville lapsille laaditaan henkilökohtainen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma (HOJKS).

Esiopetuksessa seurataan ja tuetaan kunkin lapsen fyysistä, psyykkistä ja sosiaalista kehitystä sekä hänen tietojensa ja taitojensa kehittymistä. Tavoitteena on samalla pyrkiä ennaltaehkäisemään mahdollisesti ilmeneviä vaikeuksia. Lapsen minäkäsitys vahvistuu arvostavan vuorovaikutuksen, monipuolisten oppimiskokemusten sekä kannustavan palautteen avulla. Esiopetuksen aikana lapset tutustuvat lähiympäristöönsä, sen ihmisiin ja luontoon sekä näiden moninaisuuteen. Leikillä ja mielikuvituksen käytöllä on tärkeä merkitys lasten myönteisen kehityksen sekä uusien tietojen ja taitojen opetteluun kannalta. Esiopetus tarjoaa lapsille tilaisuuksia vuorovaikutukseen, ilmaisun eri muotoihin ja uusiin kokemuksiin. Lasten mielenkiinnon kohteisiin tutustutaan yhdessä erilaisissa oppimisympäristöissä. Näin lapsille avautuu mahdollisuuksia ystävyyteen, oppimisen iloon ja uusiin kiinnostuksen kohteisiin.

¹⁹ Valtioneuvoston asetus (422/2012) 5§

²⁰ Perusopetuslaki 16 a§ 1 mom. (628/1998)

Kun huoltaja on ilmoittanut lapsen esiopetukseen, lähtökohtana on, että lapsi osallistuu²¹ kaikkeen toimintaan. Opetuksen järjestäjä päättää ja tiedottaa huoltajille lapsen sairaudesta tai muusta syystä johtuvan vapautuksen hakemiseen liittyvistä käytännöistä. Huoltaja, opettaja sekä esiopetuksen järjestämiseen osallistuva henkilöstö huolehtivat yhteistyössä lasten säännöllisestä osallistumisesta esiopetukseen.

2.3. Arvoperusta

Esiopetus perustuu käsitykseen lapsuuden itseisarvoisesta merkityksestä. Jokainen lapsi on ainutlaatuinen ja arvokas juuri sellaisena kuin hän on. Jokaisella lapsella on oikeus tulla kuulluksi, nähdä, huomioon otetuksi ja ymmärretyksi yksilönä ja yhteisönsä jäsenenä. Lapsilla on oikeus oppia sekä rakentaa käsitystään itsestään ja maailmasta omien lähtökohtiensa mukaisesti.

Lapsilla on oikeus oppia leikkien ja iloita oppimastaan. Lasten aikaisemmat kokemukset ja taidot ovat osa heidän oppimisen polkuaan. Lasten erilaisuutta sekä erilaisia tapoja toimia ja oppia arvostetaan. Lasten käsityksiä ja mielipiteitä pidetään tärkeinä, ja he osallistuvat oppimisympäristöjen rakentamiseen sekä edellytystensä mukaan toiminnan suunnitteluun ja arviointiin. Lapsia rohkaistaan yhdessä tekemiseen ja yhteisöllisyyteen.

Jokaisella lapsella on oikeus hyvään opetukseen. Kannustava palaute ja oikeudenmukainen kohtelu kuuluvat hyvään esiopetukseen. Lapsilla on oikeus ilmaista itseään ja ajatuksiaan, käsitellä tunteita ja ristiriitoja sekä kokeilla ja opetella uusia asioita. Esiopetus tukee lasten kykyä ymmärtää arvoja, noudattaa terveellisiä elämäntapoja sekä kehittää tunteita ja kauneudentajujaan.

Esiopetuksen henkilöstön ja huoltajien yhteistyö auttaa turvaamaan lasten hyvinvointia. Esiopetuksen henkilöstön avoin ja kunnioittava suhtautuminen erilaisiin perheisiin sekä kotien erilaisiin katsomuksiin, uskontoihin, perinteisiin ja kasvatusnäkömyksiin on rakentavan vuorovaikutuksen ja opetuksen perusta²².

Esiopetuksessa noudatetaan kestävän elämäntavan periaatteita ja otetaan huomioon sen eri ulottuvuudet: sosiaalinen, kulttuurinen, taloudellinen ja ekologinen. Esiopetus toimintaympäristönä tukee lasten tasa-arvoisuutta. Siihen sisältyvät muun muassa mielipiteiden ja sukupuolten tasa-arvo. Esiopetus edistää lasten mahdollisuuksia kehittää kykyjään ja tehdä valintoja ilman sukupuolesta johtuvia ennako-odotuksia ja rajoituksia. Tasa-arvopyrkimyksiä täydentää laaja-alainen yhdenvertaisuuden²³ periaate. Opetus on lapsia puoluepoliittisesti, uskonnollisesti ja katsomuksellisesti sitouttamaton. Esiopetusta ei saa käyttää kaupallisen vaikuttamisen kanavana.

Turkulaisen esiopetuksen arvot pohjautuvat esiopetuksen opetussuunnitelman perusteiden arvoperustaan. Lisäksi noudatetaan Turun kasvatuksen ja opetuksen palvelukokonaisuuden arvoja, jotka ovat :

Asiakaslähtöisyys

- lapsi henkilökohtaisine tarpeineen on toiminnan keskiössä
- toiminnan suunnittelua ohjaa lapsen esiopetuksen oppimissuunnitelma
- jokainen lapsi saa tarvitsemansa tuen kasvamiseen ja oppimiseen

Osaaminen ja luovuus

- osaamisen perustana ovat henkilöstön monipuoliset ja erilaiset koulutustaustat, henkilökohtaiset vahvuudet sekä ammattitaito, jota päivitetään täydennyskoulutuksen avulla

²¹ Perusopetuslaki 35 § (1040/2014)

²² Valtioneuvoston asetus (422/2012) 2 §

²³ Yhdenvertaisuuslaki 6 § 1 mom. (21/2004)

- osaaminen ja kehittyminen toteutuvat positiivisessa, kannustavassa ja rohkaisevassa ilmapiirissä, joka mahdollistaa myös uuden kokeilemisen

Vastuullisuus

- henkilöstön mahdollisuus osallistua ja vaikuttaa sekä työhön että toimintamalleihin sitoutumiseen lisää vastuullisuutta suhteessa lapsiin ja huoltajiin
- henkilöstöllä on ammatillinen vastuu perustehtävän toteutumisesta ja turvallisen toimintaympäristön luomisesta sekä tarvittavasta tiedottamisesta
- toiminnassa huomioidaan sosiaalinen, kulttuurinen, ekologinen ja taloudellinen vastuu, joihin myös lapsia ohjataan

Tasa-arvo ja oikeudenmukaisuus

- toiminnassa huomioidaan lasten yksilölliset tarpeet
- kaikilla lapsilla on tasa-arvoinen oikeus esiopetukseen
- tasa-arvoisuus ja oikeudenmukaisuus sisältävät toisten kunnioittamisen, hyväksymisen ja kuulemisen yksilöinä
- oikeudenmukaisuus ilmenee jatkuvana oikean ja väärän punnitsemisena

Kansainvälisyys

- lähtökohtana on omien arvojen, kulttuurin, perinteen ja juurien tunteminen
- asiakasperheiden osallistuminen toimintaan ja eri tapahtumiin lisää osallisuutta eri tasoilla ja vuorovaikutteisesti
- kunnioittava, suvaitseva ja avoin suhtautuminen perheiden uskontoja ja kulttuureja kohtaan

2.4. Oppimiskäsitys

Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet on laadittu perustuen oppimiskäsitykseen, jonka mukaan lapset omaksuvat uusia tietoja ja taitoja vuorovaikutuksessa toisten lasten, opettajien, eri yhteisöjen ja lähiympäristön kanssa. Oppiminen on kokonaisvaltainen tapahtuma, jossa toiminta, tunteet, aistihavainnot, keholliset kokemukset ja ajattelu yhdistyvät. Olennaista oppimisessa on lasten oma toiminta ja luottamus omiin mahdollisuuksiinsa oppijana. Lisäksi lasten tahdolla ja kehittyvällä taidolla toimia yhdessä on merkitystä oppimiselle. Lapset oppivat esiopetuksessa leikkien, liikkuen, tutkien, erilaisia työtehtäviä tehden, itseään ilmaisten sekä taiteisiin perustuvassa toiminnassa. Myönteiset tunnekokemukset, ilo ja uutta luova toiminta edistävät oppimista ja innostavat kehittämään omaa osaamista.

Oppimisen lähtökohtana ovat kunkin lapsen aiemmat kokemukset ja hänen osaamisensa. On tärkeää, että uusilla opittavilla tiedoilla ja taidoilla on yhteys lasten arkeen ja kokemusmaailmaan. Esiopetuksen ohjatussa toiminnassa ja leikissä lapset opettelevat toimimaan yhteistyössä muiden kanssa ja asettamaan tavoitteita omalle ja yhteiselle toiminnalle. Lapsia kuunnellaan, kuullaan ja heidän kanssaan keskustellaan sekä ohjataan heitä ottamaan huomioon toiset. Näin lapsille syntyy kokemus ryhmän ja yhteisön jäsenyydestä. Tavoitteena on, että uusien tietojen ja taitojen oppiminen herättää lapsissa halun oppia lisää.

Turkulaisessa esiopetuksessa halutaan korostaa leikin merkitystä lasten oppimiselle. Leikki ymmärretään lasta motivoivana ja iloa tuottavana toimintana, jossa lapset samalla oppivat monia taitoja ja omaksuvat tietoa. Esiopetuksessa tulee ymmärtää leikin itseisarvo lapselle sekä sen pedagoginen merkitys oppimisessa ja lasten kokonaisvaltaisessa kehityksessä ja hyvinvoinnissa.

2.5. Laaja-alainen osaaminen esiopetuksessa

Laaja-alaisella osaamisella tarkoitetaan tietojen, taitojen, arvojen, asenteiden ja tahdon muodostamaa kokonaisuutta. Osaaminen tarkoittaa myös kykyä käyttää tietoja ja taitoja tilanteen edellyttämällä tavalla. Laaja-alaisen osaamisen kehittyminen alkaa varhaislapsuudessa ja jatkuu läpi elämän. Se vahvistuu vähitellen oppimisen polun aikana eri tiedon- ja taidonaloihin liittyvässä opiskelussa sekä arjen toiminnassa ja vuorovaikutuksessa. Laaja-alaisen osaamisen tarve korostuu ympäröivän maailman muuttuessa. Ihmisenä kasvaminen, opiskelu ja työn teko sekä kansalaisena toimiminen edellyttävät nyt ja tulevaisuudessa laaja-alaista, tiedonalarajat ylittävää osaamista.

Laaja-alaisen osaamisen kehittämisen tehtävä otetaan huomioon kaikessa esiopetuksen toiminnassa: toimintakulttuuria ja oppimisympäristöjä kehitettäessä sekä kasvatus- ja opetustyössä. Tehtävä perustuu valtioneuvoston asetuksen²⁴ periaatteelle tarkastella opetusta kokonaisuutena. Sen toteutuminen edellyttää suunnitelmallista työskentelyä ja tavoitteiden toteutumisen arviointia sekä esi- ja perusopetuksen yhteistyötä.

Laaja-alaisen osaamisen kehittyminen edistää lasten kasvua yksilöinä ja yhteisönsä jäseninä. Laaja-alaisen osaamisen osa-alueet tukevat heidän valmiuttaan suuntautua elinikäisen oppimisen polulle ja luovat pohjaa kestävän elämäntavan omaksumiselle. Esiopetuksessa painopisteenä ovat kestävän elämäntavan sosiaaliset ja kulttuuriset näkökulmat. Lasten laaja-alaisen osaamisen kehittymiseen vaikuttaa opeteltavia tietosisältöjä enemmän se, miten esiopetuksessa työskennellään, millaisiksi oppimisympäristöt rakennetaan sekä miten lasten oppimista ja hyvinvointia tuetaan.

2.5.1. Ajattelu ja oppiminen

Ajattelun ja oppimisen taidot kehittyvät vuorovaikutuksessa ja muodostavat perustan muun osaamisen kehittymiselle ja elinikäiselle oppimiselle. Tiedon määrä ja sen nopea uudistuminen edellyttävät taitoja uuden omaksumiseen sekä oman oppimisen ohjaamiseen. Tiedon jäsentäminen ja uuden luominen edellyttävät luovaa ja kriittistä ajattelua. Esiopetuksen tehtävä on rohkaista ja auttaa lapsia kehittämään ajattelun ja oppimisen taitojaan sekä vahvistaa lasten luottamusta omaan osaamiseensa.

Lasten muistin ja mielikuvituksen kehittymistä tuetaan esimerkiksi lorujen, musisoinnin ja draamatoiminnan avulla. Leikin, pelien ja erilaisten ongelmanratkaisu- ja tutkimustehtävien käyttö tarjoaa lapsille elämyksiä sekä oivaltamisen ja uuden löytämisen iloa. Monipuolinen liikkuminen ja havaintomotoriset harjoitukset tukevat lasten oppimista. Lapsia kannustetaan kokeilemaan ja opettelemaan myös heille vaativia asioita ja heitä ohjataan kysymään ja kyseenalaistamaan. Heitä rohkaistaan iloitsemaan onnistumisista ja kannustamaan toisia sekä samalla olemaan lannistumatta epäonnistumisista. Toimintaa dokumentoidaan, siitä keskustellaan, ja sen onnistumista pohditaan yhdessä lasten kanssa. Samalla autetaan lapsia havaitsemaan edistymistään ja oppimistaan.

2.5.2. Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu

Vuorovaikutustaidoilla sekä kyvyllä ilmaista itseään ja ymmärtää muita on tärkeä merkitys yksilön toimintakyvylle ja hyvinvoinnille kulttuurisesti monimuotoisessa maailmassa. Taito kuunnella, tunnistaa ja ymmärtää eri näkemyksiä kuuluu hyvään vuorovaikutukseen ja kulttuuriseen osaamiseen. Myönteisten ihmissuhteiden luominen ja ongelmatilanteiden rakentava ratkaiseminen edellyttävät yhteistyötaitoja. Esiopetuksen tehtävä on tarjota lapsille mahdollisuuksia harjoitella vuorovaikutus- ja ilmaisutaitoja turvallisesti vertaisryhmän ja lähiyhteisön aikuisten kanssa.

²⁴ Valtioneuvoston asetus (422/2012) ja OKM muistio 28.6.2012

Lapsia rohkaistaan tutustumaan toisiin ihmisiin ja toimimaan heidän kanssaan. Juhlat, leikit ja yhteistyöhön perustuva toiminta luovat mahdollisuuksia harjoitella käyttäytymistä eri tilanteissa ja erilaisten ihmisten kanssa. Lapsia kohdellaan arvostavasti ja heitä ohjataan ystävällisyyteen ja hyviin tapoihin. Lasten kanssa tutustutaan lähiympäristöön ja sen kulttuuriseen monimuotoisuuteen. Lapsia ohjataan arvostamaan oman ja toisten perheiden perinteitä ja tapoja. Lasten kielitietoisuuden kehittymistä tuetaan ja heitä rohkaistaan ilmaisemaan itseään eri keinoin.

2.5.3. Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot

Itsestä huolehtiminen, terveyden ja turvallisuuteen sekä arjen teknologian hallintaan liittyvät taidot ovat tärkeitä kaikille. Kyse on yksilön hyvinvoinnista sekä kestävään elämäntapaan sitoutumisesta. Esiopetuksen tehtävä on vahvistaa lasten hyvinvointiin liittyviä taitoja sekä ohjata heitä tekemään kestävä elämäntavan mukaisia valintoja. Esiopetuksessa tuetaan lasten myönteistä suhtautumista tulevaisuuteen.

Esiopetuksessa lapsia ohjataan edellytyksensä mukaan huolehtimaan itsestään, toisista, omista tavaroista ja yhteisestä ympäristöstä. Opetuksessa ja yhteistyössä huoltajien kanssa käsitellään lasten arkielämän rytmiä sekä ruokailun ja levon merkitystä. Erityisesti kiinnitetään huomiota monipuoliseen ja riittävään liikuntaan lasten hyvinvoinnin ja oppimisen edellytyksenä. Lasten kanssa pohditaan heidän hyvää oloaan edistäviä ja haittaavia tekijöitä. Lapsia ohjataan toimimaan turvallisesti lähiliikenteessä. Heitä ohjataan pyytämään ja hakemaan apua tarvittaessa. Lasten kanssa kokeillaan teknologisia ratkaisuja ja harjoitellaan laitteiden ja välineiden turvallista käyttöä.

2.5.4. Monilukutaito

Monilukutaidolla tarkoitetaan erilaisten viestien tulkinnan ja tuottamisen taitoja. Se liittyy kiinteästi ajattelun ja viestinnän taitoihin ja kykyyn hankkia, muokata, tuottaa, esittää, arvioida ja arvottaa tietoa erilaisissa ympäristöissä ja tilanteissa. Tietoa voidaan tuottaa ja esittää sanallisten, kuvallisten, numeeristen tai muiden symbolijärjestelmien tai näiden yhdistelmien avulla. Monilukutaito sisältää erilaisia lukutaitoja, kuten peruslukutaidon, numeerisen lukutaidon, kuvalukutaidon ja medialukutaidon. Monilukutaitoon liittyy laaja tekstikäsitelmä, jonka mukaan tekstit voivat olla muun muassa kirjoitettuja, puhuttuja, audiovisuaalisia tai digitaalisia. Monilukutaidon eri osa-alueet ovat yksilön, ihmisten keskinäisen vuorovaikutuksen, yhteiskunnan, kansalaisuuden ja työelämän näkökulmasta keskeisiä perustaitoja. Monilukutaidon kehittyminen luo perustaa muulle oppimiselle ja opiskelulle. Monilukutaidon kehittyminen alkaa jo varhaislapsuudessa ja jatkuu koko elämän ajan. Esiopetuksen tehtävä on tukea lasten monilukutaidon kehittymistä yhteistyössä huoltajien kanssa.

Lapsia kannustetaan tutkimaan, käyttämään ja tuottamaan erilaisia viestejä. Niiden avulla opetellaan ilmaisua ja vuorovaikutusta ja niiden herättämiin ajatuksiin ja tunteisiin eläydytään yhdessä. Lasten kuvalukutaidon, kirjoittamisen, lukemisen ja numeerisen lukutaidon sekä medialukutaidon kehittymistä tuetaan. Monilukutaitoisiksi kehittyäkseen lapset tarvitsevat aikuisen mallia sekä rikasta tekstiympäristöä, lasten tuottamaa kulttuuria sekä lapsille soveltuvia kulttuuripalveluja, kuten elokuvia, leikkiloruja ja musiikkia. Lasten osallisuus vahvistuu monilukutaidon kehittymisen myötä. Samalla lasten maailma avautuu, jäsentyy ja saa uusia merkityksiä.

2.5.5. Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen

Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen on tärkeä kansalaistaito. Sitä tarvitaan lasten ja perheiden arjessa, ihmisten välisessä vuorovaikutuksessa ja yhteiskunnallisessa osallistumisessa. Se on osa monilukutaitoa sekä media- ja opiskelutaitoja, joita tarvitaan opiskelussa ja työelämässä. Esiopetuksen tehtävä on kotien rinnalla edistää lasten tieto- ja viestintäteknologian osaamista.

Opetuksessa tutustutaan erilaisiin tieto- ja viestintäteknologisiin välineisiin, palveluihin ja peleihin. Tieto- ja viestintäteknologian avulla tuetaan lasten vuorovaikutustaitoja, oppimisen taitoja sekä

vähitellen kehittyvää kirjoitus- ja lukutaitoa. Mahdollisuudet kokeilla ja tuottaa itse edistävät lasten luovan ajattelun ja yhteistoiminnan taitoja. Lapsia ohjataan omaksumaan turvallisia ja ergonomisia käyttötaitoja.

2.5.6. Osallistuminen ja vaikuttaminen

Aktiivinen ja vastuullinen osallistuminen ja vaikuttaminen luovat perustaa demokraattiselle ja kestäväälle tulevaisuudelle. Tämä edellyttää yksilöltä taitoa ja halua osallistua yhteisön toimintaan sekä luottamusta omiin vaikutusmahdollisuuksiinsa. Lasten oikeuksiin²⁵ kuuluvat kuulluksi tuleminen ja osallisuus omaan elämäänsä vaikuttavissa asioissa. Esiopetuksessa kunnioitetaan näitä demokratian toteutumisen keskeisiä periaatteita. Esiopetuksen tehtävä on tukea lasten vähitellen kehittyviä osallistumisen ja vaikuttamisen taitoja.

Esiopetuksen toimintaa suunnitellaan, toteutetaan ja arvioidaan yhdessä lasten, esiopetuksen henkilöstön ja huoltajien kanssa. Kun lapset ovat mukana vaikuttamassa, he oppivat samalla hahmottamaan yhteisten sääntöjen, sopimusten ja luottamuksen merkitystä. Lasten arvostava kohtaaminen, heidän ajatustensa kuunteleminen ja yhdessä toisten lasten ja aikuisten kanssa toimiminen vahvistavat lasten osallistumisen ja vaikuttamisen taitoja. Lapsia kannustetaan auttamaan toisia ja pyytämään tarvittaessa apua. Lasten on tärkeä saada kokea ja tietää, että he lapsina ovat oikeutettuja aikuisten apuun ja suojeluun.

3. Kasvua ja oppimista tukeva toimintakulttuuri

Toimintakulttuuri on historiallisesti ja kulttuurisesti muotoutuva tapa toimia, joka kehittyy esiopetusyhteisön vuorovaikutuksessa. Toimintakulttuurin kehittämistä ohjaavat esiopetusta koskevat säädökset sekä opetussuunnitelman perusteissa ja paikallisissa suunnitelmissa määritellyt arvot, oppimiskäsitys sekä esiopetusta koskevat tavoitteet. Sitä muovaavat myös johtamisrakenteet ja käytännöt, henkilöstön ammattitaito sekä käytettävissä olevat tilat, välineet ja materiaalit. Toimintakulttuuri näkyy esiopetusyhteisön vuorovaikutuksessa, ilmapiirissä sekä pedagogisissa käytännöissä ja vaikuttaa aina lasten kohtaamaan esiopetuksen laatuun. Hyvä toimintakulttuuri edistää oppimista ja hyvinvointia esiopetusyhteisössä.

3.1. Toimintakulttuurin kehittämistä ohjaavat periaatteet

Turussa esiopetuksen toimintakulttuuria kehitetään jokaisessa toimintayksikössä sekä esiopetuksen paikallisessa verkostossa, joka kokoontuu säännöllisesti. Esiopetuksen paikallinen verkosto on osa oppivaa yhteisöä Turun esiopetuksessa. Henkilökunnalle järjestetään koulutusta opetuksen järjestämiseen ja opetussuunnitelman sisältöihin liittyen vuosittain.

Alla olevaan kuvioon on koottu toimintakulttuurin kehittämisen periaatteet Turussa.

Kasvua ja oppimista tukeva toimintakulttuuri

Ryhmän toimintakulttuuria arvioidaan yhdessä lasten kanssa. Lasten ajatuksia kartoitetaan käyttämällä Lapsen itsearviointimateriaalia tai muulla lapselle sopivalla tavalla. Materiaali sisältää erillisen osion tehtäväksi ennen syksyn Leops-keskustelua sekä ennen kevään arviointikeskustelua. Itsearviointimateriaalin kysymyksillä pyritään selvittämään lapsen kokemuksia esiopetuksessa tapahtuviin asioihin, yhteisön hyvinvointiin ja mahdolliseen ryhmässä tapahtuvaan kiusaamiseen liittyen. Yhdessä lasten kanssa voidaan pohtia itsearvioinneissa esiin nousseita teemoja myös ryhmätasolla keskustellen. Syksyn osiossa painottuvat esiopetuksen alkuun liittyvät teemat ja kevään osiossa esiopetusvuoden arviointi ja koulun alkuun liittyvät teemat. Yhteisen toimintakulttuurin vahvistamiseksi ja yhteisön hyvinvoinnin varmistamiseksi on Turussa laadittu yhteiset järjestyssäännöt, jotka sitovat kaikkia esiopetuksessa toimivia.

3.1.1. Esiopetuksen järjestyssäännöt

Turun esiopetuksessa on käytössä yhteiset järjestyssäännöt

Järjestyssäännöt on laadittu, jotta kaikilla olisi hyvä ja turvallinen olla esiopetuksessa ja varhaiskasvatuksessa. Järjestyssäännöt ovat voimassa esiopetuksen ja varhaiskasvatuksen aikana kaikissa toiminnoissa. Järjestyssäännöt koskevat kaikkia esiopetuksen ja varhaiskasvatuksen toiminnassa ja yksiköiden alueella olevia henkilöitä. Järjestyssäännöistä keskustellaan lasten ja muiden yhteisön jäsenten kanssa vuosittain. Yksiköissä ja ryhmissä voidaan täydentää näitä järjestyssääntöjä tarvittaessa.

<p>Otan toiset huomioon</p> <p><i>Puhun kauniisti ja ystävällisesti toisille.</i></p> <p><i>Muistan olla kohtelias.</i></p> <p><i>Annan kaikille työ- ja leikkirauhan.</i></p> <p><i>Noudatan hyviä pöytätapoja.</i></p> <p><i>En kiusaa tai satuta toisia.</i></p> <p><i>Jos huomaan kiusaamista, kerron siitä aikuiselle.</i></p>	<p>Pidän huolta yhteisistä tavaroista ja ympäristöstä</p> <p><i>Pidän huolta leikkivälineistä, peleistä ja kirjoista yhdessä muiden kanssa.</i></p> <p><i>Opettelen laittamaan tavarat paikoilleen käytön jälkeen.</i></p> <p><i>Autan pitämään yhteiset tilat siisteinä.</i></p> <p><i>Vien roskat niille kuuluviin paikkoihin.</i></p> <p><i>Jos jotain menee rikki, kerron siitä aikuiselle.</i></p>
<p>Omien tavaroiden tuominen</p> <p><i>Omien tavaroiden tuomisesta sovitaan erikseen aikuisen kanssa.</i></p> <p><i>En tuo päiväkotiin tai esiopetukseen vaarallisia esineitä tai aineita.</i></p>	<p>Esiopetukseen osallistuminen ja poissaoloista ilmoittaminen</p> <p><i>Esiopetukseen tullaan yksikön esiopetusajan alkaessa.</i></p> <p><i>Poissaoloista tulee ilmoittaa lapsen ryhmään.</i></p>

Esiopetuksen järjestyssäännöt

3.2. Oppimisympäristöt esiopetuksessa

Oppimisympäristöillä tarkoitetaan esiopetuksessa tiloja, paikkoja, välineitä, yhteisöjä ja käytäntöjä, jotka tukevat lasten kasvua, oppimista ja vuorovaikutusta. Oppimisympäristöt muodostavat pedagogisesti monitahoisia ja joustavia kokonaisuuksia. Ne tarjoavat mahdollisuuksia leikkiin, luoviin ratkaisuihin ja asioiden monipuoliseen tarkasteluun lapsia motivoivia ja toiminnallisia työtapoja käyttäen.

Kehittämistä ohjaavat näissä perusteissa määritellyt arvoperusta, oppimiskäsitys sekä toimintakulttuurin kehittämiseksi asetetut tavoitteet. Lisäksi otetaan huomioon lasten osaaminen, heidän kiinnostuksen kohteensa ja yksilölliset tarpeensa sekä esiopetuksen toteuttamisen periaatteet. Oppimisympäristöjen²⁶ tulee olla turvallisia ja terveellisiä. Ne tarjoavat myös mahdollisuuksia leikkiä ja työskennellä rauhassa ja kiireettömässä ilmapiirissä. Oppimisympäristöissä kiinnitetään huomiota ergonomiaan, ekologisuuteen, esteettisyyteen, esteettömyyteen ja sekä tilojen valaistukseen, sisäilman laatuun, siisteyteen ja viihtyisyyteen.

Oppimisympäristöjä kehitetään niin, että ne edistävät vuorovaikutusta ja yhteisöllistä tiedon rakentumista. Yhteisesti sovitut säännöt ja toimintatavat luovat ilmapiiriltään turvallisen ja muita kunnioittavan oppimisympäristön. Monipuoliset oppimisympäristöt tukevat lasten aktiivisuutta, terveen itsetunnon ja sosiaalisten taitojen kehittymistä sekä oppimaan oppimisen taitoja ja tasa-arvoa. Lapset osallistuvat oppimisympäristöjen rakentamiseen. Heidän ideansa ja tuotoksensa

²⁶ Valtioneuvoston asetus 4 § (422/2012)

näkyvät oppimisympäristöissä. Tämä tukee lasten osallisuutta ja antaa heille onnistumisen kokemuksia sekä vahvistaa vuorovaikutusta vertaisryhmän kanssa.

Oppimisympäristöinä käytetään ulko- ja sisätiloja, lähiluontoa ja rakennettua ympäristöä. Esiopetuksessa käytetään ja sovelletaan myös tieto- ja viestintäteknologiaa tarkoituksenmukaisella tavalla. Lisäksi hyödynnetään eri yhteistyökumppaneiden, kuten kirjasto-, kulttuuri- ja liikuntatoimen tarjoamia mahdollisuuksia. Lasten omia leikkikaluja, tieto- ja viestintäteknologisia laitteita ja muita välineitä voidaan käyttää huoltajien kanssa sovitulla tavalla. Tavoitteena on, että oppimisympäristöt muodostavat lapsille kokonaisvaltaisen oppimaiseman ja kannustavat aktiiviseen, yhteisölliseen ja itsenäiseen oppimiseen.

Turussa esiopetuksella on hyvät mahdollisuudet hyödyntää monipuolisesti myös muiden toimijoiden tarjoamia oppimisympäristöjä. Esiopetuksessa hyödynnetään paikallisten toimijoiden, liikuntapalvelukeskuksen, museoiden ja muiden kulttuuri- ja liikuntalaitosten tarjoamia mahdollisuuksia. Oppimista tapahtuu kaikkialla ja opetus suunnitelmalla on mahdollista toteuttaa myös ulkotiloissa tapahtuvassa opetuksessa.

Kaupungin TOP-keskuksen kanssa voidaan suunnitella yhdessä digitaalisia oppimisympäristöjä, saada tarvittaessa opetusta ja ohjausta digitaitojen kehittämisessä sekä hyödyntää digitutoreiden kokoamaa sivustoa <https://blog.edu.turku.fi/vakadigi/> Siellä on koottuna paljon ideoita digitaalisten välineiden käytöstä eri ikäisten lasten kanssa ja eri oppimisen alueiden sisällä.

Turun rikas historia ja monipuolinen kulttuuritarjonta pyritään ottamaan mukaan yhtenä oppimisympäristönä. Lasten ja nuorten palvelukokonaisuuden ja kulttuurin palvelukokonaisuuden kanssa on laadittu lasten kulttuurikasvatusta tukeva kokonaisuus Pikkuväen taidepolku, joka löytyy sivustolta <https://blog.edu.turku.fi/taidepolku/> Tavoitteena on, että jokainen lapsi pääsee esiopetusvuoden aikana tutustumaan vähintään kahteen paikalliseen kulttuurilaitokseen.

Lapset otetaan mukaan päiväkodin oppimisympäristöjä muokattaessa. Pedagogisen dokumentoinnin avulla tuodaan oppimista näkyväksi ryhmätiloissa mm. valokuvien ja lasten töiden kautta. Näin huoltajillakin on mahdollisuus päästä näkemään esiopetuksen toiminnan toteuttamista. On tärkeää, että lapsen oppimisympäristöt luovat monipuolisen kokonaisuuden. Oppimisympäristöä muovataan tarkoituksenmukaisesti pitkin toimintakautta. Tarkeää on, että oppimisympäristöissä on mahdollisuuksia liikkeelle, levolle, leikille ja oppimiselle.

Eri kieliä ja kulttuureja voidaan tehdä näkyväksi osaksi oppimisympäristöjä tekemällä yhteistyötä huoltajien kanssa. Vanhempia voidaan pyytää mukaan tuomaan lasten kotikulttuureja osaksi oppimisympäristöjä. Erilaiset kansainvälisyys-projektit, kuten eTwinning tai Erasmus-projektit voivat olla mukana rikastamassa oppimisympäristöjä niissä yksiköissä, joilla monikulttuurisuutta ei vielä paljoa ole. Esiopetusyksiköt voivat halutessaan toteuttaa yhteisiä projekteja ja hyödyntää niiden toteuttamisessa ja yhteistyössä myös digitaalisia välineitä.

3.3. Yhteistyö esiopetuksen aikana ja siirtymävaiheissa

Yhteistyö Turun esiopetuksessa

Turussa moniammatillista yhteistyötä tehdään varhaiskasvatuksen erityisopettajien, esiopetuksen kuraattorien, neuvolahenkilöstön, koulupsykologien, alueellisten sosionomien sekä tarvittaessa muiden lasta tutkivien tai häntä tukevien tahojen kanssa. Yhteistyön merkitys korostuu, kun jollain näistä tahoista herää huoli lapsen kehityksestä tai hyvinvoinnista tai kun lapsen tukea suunnitellaan ja järjestetään. Lapsen tuen tarvetta määritettäessä tarvittava yhteistyö ja toimintatavat on kuvattu luvussa 5. Opiskeluhuollon yhteistyö kuvataan Turun kaupungin opiskeluhoitosuunnitelmassa ja yksityisten toimijoiden osalta kunkin toimijan omassa opiskeluhoitosuunnitelmassa.

Esiopetuksen henkilöstön yhteistyöllä lähiympäristön toimijoiden kanssa edistetään oppimisympäristöjen monipuolisuutta. Näin lasten oppimisympäristöt avautuvat ympäröivään yhteisöön ja maailmaan. Esiopetuksen yhteistyötahoilla tarkoitetaan kaikkia niitä alueellisia ja paikallisia toimijoita, joiden kanssa esiopetuksen on luontevaa tehdä yhteistyötä. Yhteistyö opetuksesta, liikunnasta, kirjastosta ja kulttuurista vastaavien tahojen ja muiden lähiympäristön toimijoiden kanssa lisää oppimisympäristöjen monipuolisuutta ja tukee esiopetuksen tavoitteita. Muita esiopetuksen yhteistyötahoja ovat esimerkiksi järjestöt, seurakunnat, poliisi, pelastuslaitos sekä ravitsemus- ja siivouspalvelut.

Henkilöstön keskinäinen yhteistyö esiopetuksessa on välttämätöntä opetuksen laadun ja esiopetusyhteisön hyvinvoinnin kannalta. Yhteistyö esiopetusyhteisön aikuisten kesken toimii samalla esimerkkinä lapsille. Lasten yhteistyötaitojen vahvistaminen on yksi keskeisistä esiopetuksen tavoitteista. Esiopetuksessa käytetään erilaisia yhteistyömuotoja ja pienryhmätoimintaa. Lapsia kannustetaan ja ohjataan toimimaan ryhmän jäsenenä ja kehittämään omia yhteistyötaitojaan.

Yhteistyö huoltajien kanssa

Huoltajien kanssa tehtävä yhteistyö on jatkuvaa ja se perustuu luottamukseen ja keskinäiseen kunnioitukseen. Yhteistyön tavoitteena on lisätä tietoa lapsen kehityksestä, oppimisesta, mielenkiinnon kohteista sekä kasvuympäristöistä. Saatua tietoa mahdollistaa esiopetuksen toiminnan monipuolisen suunnittelun. Yhteistyö tukee näin osaltaan lapsen oppimista ja hyvinvointia. Lapsen esiopetuksen oppimissuunnitelma, pedagoginen arvio, pedagoginen selvitys ja HOJKS laaditaan ja arvioidaan yhteistyössä lapsen huoltajien kanssa. Lapsen tuen suunnittelu ja sen arviointi tapahtuu aina yhteistyössä huoltajien kanssa. Huoltajien kuuleminen toteutetaan hallintolain mukaisesti.

Huoltajille ja lapsille järjestetään mahdollisuus tutustua tulevaan esiopetuspaikkaan ennen esiopetuksen alkua. Lisäksi huoltajille tarjotaan mahdollisuuksia tutustua ja osallistua lapsensa esiopetuspäivään. Yksiköt järjestävät vanhempainillan toimintakauden alussa. Vanhempainillassa huoltajille kerrotaan opetussuunnitelman ja vuosisuunnitelman sisällöistä sekä esiopetuksen käytännön järjestelyjä yksikössä. Vanhempainilloissa huoltajien osallisuutta voidaan vahvistaa yhteisillä keskustelutehtävillä tai toiminnan suunnittelussa heiltä ajatuksia keräten. Toimintakauden aikana huoltajiin pidetään tiiviisti yhteyttä ja huoltajia kannustetaan aktiiviseen yhteydenpitoon.

Ennen 6-vuotisneuvolaa huoltajat täyttävät lapsen 6-vuotis neuvolalomakkeen, jonka jälkeen esiopetuksen henkilökunta täydentää oman arvionsa lomakkeeseen. Neuvolalomakkeen havainnoista keskustellaan huoltajan kanssa ennen neuvolassa käyntiä. Huoltajat toimittavat lomakkeen neuvolaan.

Monikielisten perheiden kanssa käytetään tulkkipalveluita, joita on Turussa on saatavilla tulkkikeskuksen kautta. Huoltajia voidaan ottaa mukaan tutustuttaessa eri kieliin, kulttuureihin ja uskontoihin. Pedagogisen dokumentoinnin avulla voidaan arkea tehdä näkyväksi huoltajille myös kuvallisin keinoin.

Yhteistyö nivelvaiheissa

Ennen esiopetuksen alkamista lapsen viimeisin varhaiskasvatussuunnitelma siirretään varhaiskasvatuksesta esiopetukseen Tiedonsiirtoa voidaan tarvittaessa täydentää siirtopalaverilla jossa mukana ovat aina lapsen huoltajat sekä lähettävän että vastaanottavan yksikön henkilökuntaa. Ennen perusopetukseen siirtymistä lapsen ja huoltajan kanssa keskustellaan koulun aloitukseen liittyvistä asioista. Tiedonsiirto lapsen tulevaan perusopetukseen kouluun tapahtuu siirtämällä lapsen esiopetuksen oppimissuunnitelma tai HOJKS tulevaan kouluun huhtikuun loppuun mennessä. Tarvittaessa tiedonsiirtoa täydennetään siirtopalaverilla, jossa huoltaja on aina mukana. Ennen koulun aloitusta perheitä tiedotetaan myös perusopetuksen aamu- ja iltapäivätoiminnasta

Turussa esi- ja alkuopetuksen opettajat tekevät säännöllistä yhteistyötä. Jokaisella esiopetusyksiköllä on nimetty yhteistyökoulu, jonka kanssa toiminnallista yhteistyötä suunnitellaan syyskuussa järjestettävissä esi- ja alkuopetuksen alueellisissa yhteistyöiltapäivissä. Yhteistyöiltapäivässä koulut ja sen alueella toimivat esiopetusyksiköt suunnittelevat yhteistyötä

toiminkauden ajalle. Tavoitteena on, että jokainen esiopetusryhmä pääsee tutustumaan kouluympäristöön yksikön yhteistyökoulussa. Tavoitteena on kaksi yhteistyökertaa. Yhteisiä toimintamalleja esiopetuksen ja alkuopetuksen välillä ovat esimerkiksi liikuntatapahtumat, teatteriretket, luistelut, vierailut sekä kummiluokkatoiminta. Esi- ja alkuopetuksen opettajille järjestetään yhteisiä koulutuksia toimintakauden aikana nivelvaiheyhteistyön kehittämiseksi.

Tarkemmat kuvaukset esi- ja alkuopetuksen yhteistyöstä kirjataan ryhmän esiopetussuunnitelmaan ja sen toteutumista arvioidaan yksiköissä toimintakauden päättyttyä. Aikataulujen täsmennykset voidaan tarkistaa vuosittain esiopetuksen vuosikellosta. Vuosikello sisältää myös nivelvaiheen pedagogisten asiakirjojen siirtymisen aikataulun.

4. Esiopetuksen toteuttamisen periaatteet

Esiopetuksen toteuttamisessa otetaan huomioon esiopetuksen yleiset tavoitteet sekä toimintakulttuurille asetetut tavoitteet.

4.1. Monipuoliset työtavat

Ohjattu ja lasten omaehtoinen leikki sekä havainnolliset, lasten aktiivisuutta ja luovuutta edistävät työtavat ovat olennainen osa esiopetuksen toimintaa. Työtapojen valintaa ja käyttöä ohjaavat esiopetukselle asetetut tehtävät ja tavoitteet sekä lasten tarpeet, edellytykset ja kiinnostuksen kohteet. Monipuolisilla työtavoilla tuetaan lasten kasvua ja oppimista, heidän laaja-alaisen osaamisensa kehittymistä sekä vahvistetaan heidän sosiaalisia taitojaan.

Esiopetuksessa työtavat ovat sekä oppimisen väline että opetteluun kohde - vähitellen kehittyvä taito, jota lapset tarvitsevat oppimisen polulla. Tämän vuoksi on tärkeää, että opettaja ohjaa lapsia kokeilemaan ja käyttämään erilaisia työtapoja ryhmissä, työpareina ja itsenäisesti. Lapset osallistuvat toiminnan suunnitteluun, työtapojen valintaan ja tekevät erilaisia työtehtäviä. Tämä on arjen osallisuutta, jonka tavoitteena on tukea lasten aloitteellisuuden kehittymistä ja omaa vastuunottoa. Oppimista edistää se, että lapset ovat mukana miettimässä työskentelyn tavoitteita ja he tietävät, mitä heiltä odotetaan. Tehtyjen valintojen ja työskentelyn onnistumista arvioidaan yhdessä.

Leikkiessään lapset oppivat ja hahmottavat maailmaa. Tämän vuoksi leikki eri muodoissaan on keskeistä esiopetuksessa. Kokemukselliset ja toiminnalliset työtavat tarjoavat elämyksiä ja vahvistavat lasten oppimismotivaatiota. Tavoitteena on, että lapset käyttävät kaikkia aistejaan, liikkuvat, kehittävät muistiaan ja mielikuvitustaan sekä nauttivat oivaltamisesta. Oppimisen ja yhteisöllisten toimintatapojen kehittymisen tukemiseksi esiopetuksessa käytetään esimerkiksi erilaisia pelejä. Yhdessä työskenneltäessä lapsia rohkaistaan kyselemään, ihmettelemään, tutkimaan, päättämään ja ratkaisemaan ongelmia sekä toimimaan tavoitteellisesti yhteisen päämäärän suuntaisesti. Lapsille järjestetään myös mahdollisuuksia kokeilla ja toimia itsenäisesti.

Monipuolisten työtapojen käyttö edellyttää, että oppimisympäristöissä on riittävästi erilaisia leikkiin ja opetteluun soveltuvia materiaaleja, havainto- ja työvälineitä sekä mahdollisuuksia käyttää tieto- ja viestintäteknologiaa. Toimivat oppimisympäristöt tarjoavat tilaisuuksia eriyttää lasten työskentelyä. Onnistumisen kokemuksilla ja kannustavalla palautteella tuetaan lasten myönteisen itsetunnon kehittymistä. Tavoitteena on, että lasten halu kokeilla ja opetella vahvistuu ja heille syntyy luottamus siihen, että he pystyvät oppimaan uutta.

Työtapoja kehitetään yhteisesti henkilöstön itsearviointin sekä lapsilta ja huoltajilta saadun palautteen perusteella.

Turussa työtavat valitaan huomioidaan lasten mielenkiinnon kohteet sekä esiopetussuunnitelman tavoitteet. Tämä edellyttää pedagogista dokumentointia sekä tietoa lasten oppimissuunnitelmiin kirjatusta tavoitteista. Ryhmät kuvaavat käyttämänsä pedagogisen dokumentoinnin käytännöt ryhmän esiopetussuunnitelmassa.

4.2. Arviointi opetuksen ja oppimisen tukena

Arviointi on kiinteä osa esiopetusta. Arvioinnilla on esiopetuksessa kaksi tehtävää: sen avulla suunnitellaan ja kehitetään opetusta sekä tuetaan kunkin lapsen hyvinvointia, kasvua ja oppimista. Arviointi on havainnoinnin, dokumentoinnin, arviointipäätelmien ja palautteen muodostama

kokonaisuus, johon osallistuvat opettajien lisäksi muu esiopetuksen henkilöstö sekä lapset ja huoltajat.

Esiopetuksen tehtävänä on edistää yhteistyössä huoltajien kanssa lasten kehitys- ja oppimisedellytyksiä. Tavoitteellisen ja lasten kehitystä tukevan opetuksen edellytyksenä on, että opettaja saa tietoa lasten aiemmista kasvu ympäristöistä, kehitymisestä ja oppimisesta sekä mielenkiinnon kohteista. Keskeisiä tiedonlähteitä ovat lapsen huoltaja, aiemman varhaiskasvatuksen henkilöstö sekä lapsi itse. Esiopetuksen opettaja hyödyntää tietoja lapsen henkilökohtaisten tavoitteiden suunnittelussa yhteistyössä huoltajan ja lapsen kanssa. Suunnittelun apuna voidaan käyttää lapsikohtaista esiopetuksen oppimissuunnitelmaa.

Opettaja seuraa kunkin lapsen kehittymistä ja oppimista esiopetuksen aikana. Seurannan kohteena ovat lasten työskentely, käyttäytyminen ja heidän oppimisensa edistyminen eri tiedon- ja taidonaloilla. Seuranta perustuu jatkuvaan havainnointiin sekä monipuoliseen dokumentointiin. Lasten tekemät työt ja omat kokemukset ovat osa dokumentointia ja arviointia. Myös huoltajan havainnot lapsensa oppimisesta ja hyvinvoinnista ovat tärkeitä. Kootun seurantatiedon ja siitä johdettujen arviointipäätelmien pohjalta opettaja suuntaa opetusta ja oppimisympäristöjä sekä lasten mahdollisesti saamaa tukea.

Opettaja ja lasta ohjaava muu henkilöstö antavat lapsille päivittäin rohkaisevaa ja kannustavaa palautetta lasten vahvuuksista ja kehittämisalueista. Koottua dokumentaatiota käytetään niin, että kukin lapsi voi havaita edistymistään. Tämä rakentaa lasten myönteistä käsitystä itsestään oppijana. On tärkeää, että huoltajat saavat usein palautetta lapsensa työskentelystä, käyttäytymisestä ja oppimisen edistymisestä, jotta he voivat osaltaan tukea lastaan.

Esiopetuksessa kehitetään lasten edellytyksiä itsearviointiin. Lapsia rohkaistaan kuvaamaan, mistä he esiopetuksessa pitävät, missä he ovat omasta mielestään onnistuneet ja mitä he haluaisivat opetella jatkossa. Opettaja ohjaa lapsia myös pohtimaan yhteisten tehtävien onnistumista. Lasten oppimisen polun aikana vähitellen kehittyvä itsearviointitaito on osa oppimisen taitoja.

On tärkeää, että tarpeelliset tiedot kunkin lapsen esiopetuksen aikaisesta työskentelystä sekä kasvun ja oppimisen etenemisestä ovat opettajan käytettävissä lapsen siirtyessä ensimmäiselle luokalle. Tämä varmistetaan esiopetuksen ja koulun henkilöstön sekä huoltajien ja lasten yhteistyöllä. Tietojen siirtämisessä voidaan hyödyntää esiopetuksen aikana koottuja kunkin lapsen etenemistä kuvaavia dokumentteja sekä lapselle mahdollisesti laadittua oppimissuunnitelmaa tai HOJKSia. Opetuksen järjestäjä vastaa toimivien siirtymävaiheen käytäntöjen luomisesta. Tietojen siirrossa noudatetaan voimassa olevia säännöksiä.

Opetushenkilöstön tavoitteellinen itsearviointi on esiopetuksen laadun ylläpitämisen ja kehittämisen ehto. Opettajat käyttävät lasten kasvun ja oppimisen seurannasta saamaansa arviointitietoa ja dokumentaatiota pedagogisessa suunnittelussa ja opetuksen uudelleen suuntaamisessa. Lapsilta ja huoltajilta saatu palaute otetaan huomioon toiminnan kehittämisessä.

Lapsille annetaan lukuvuoden päätteeksi esiopetuksen osallistumistodistus. Todistukseen merkitään todistuksen, opetuksen järjestäjän, koulun/päiväkodin ja lapsen nimi, lapsen henkilötunnus sekä todistuksen antamispäivä. Lisäksi todistukseen merkitään, että todistus on Opetushallituksen 22.12.2014 hyväksymien esiopetuksen opetussuunnitelman perusteiden mukainen. Todistus voi sisältää yleiskuvauksen toteutuneesta esiopetuksesta. Todistukseen ei merkitä lapsen persoonaan, oppimisen etenemiseen tai lapsen toimintaan liittyviä kuvauksia.

Varhaiskasvatuksen ja esiopetuksen arviointi ja kehittäminen Turussa

Turun kaupunkistrategiassa Turku 2030-luvulla on tavoitteena laadukkaan kasvatuksen ja koulutuksen polun tarjoaminen varhaiskasvatuksesta korkeakouluihin. Tavoitetta mitataan ja arvioidaan varhaiskasvatuksen ja esiopetuksen laatukyselyjen avulla.

Kasvatuksen ja opetuksen palvelukokonaisuuden kehittämisen painopisteenä on hyvinvointi ja sen tukeminen koskien niin lapsia ja nuoria kuin myös opetus- ja ohjaushenkilöstöä. Samalla kehitetään oppimisympäristöjä ottamalla huomioon opetuksen ja varhaiskasvatuksen digitalisaation mukana tuomat uudistukset sekä opetussuunnitelmista nousevat toimintakulttuurin

muutokset ja kehittämistarpeet. Syrjäytymisen ehkäisy, yksinäisyyden vähentäminen, kiusaamisen ehkäiseminen sekä lasten ja nuorten osallisuuden lisääminen ovat tärkeitä yhteisiä tavoitteita, jotka koskevat myös esiopetusta.

Lapset osallistuvat toiminnan ja yhteisön hyvinvoinnin arviointiin Lapsen itsearviointimateriaalin avulla tai muulla sopivalla tavalla. Itsearvioinnin tarkoituksena on, että lapset arvioivat myös omaa oppimistaan ja voivat tuoda esiin toiveitaan opetuksen järjestämiseen liittyen.

Varhaiskasvatuksen palvelualueella kuntakohtaiset esiopetussuunnitelma sekä varhaiskasvatussuunnitelma ja niihin liittyvä johtamis- ja toimintakulttuurin kehittäminen ovat keskeisiä sisältöä ja laatua ohjaavia tekijöitä. Kehittäminen perustuu pitkäjänteiseen, luottamukseen nojaavaan yhteistyöhön ja toimijoiden välillä käytävään jatkuvaan vuoropuheluun. Varhaiskasvatuksen palvelualueella asiakaspalautteita ja asiakaskyselyiden kautta saatua tietoa käytetään toiminnan kehittämisessä ja arvioimisessa. Tulosten pohjalta nostetaan kehittämistarpeita toiminnan tavoitteiksi. Kunnallisen varhaiskasvatuksen asiakaskyselyiden ja palautteiden tulokset ovat nähtävillä Turun varhaiskasvatuksen www-sivuilla. Yksityisillä palveluntuottajilla on käytössä omat laadunhallintamallinsa.

Kehittävä palaute -arviointi on Turussa kunnallisen varhaiskasvatuksen ja esiopetuksen keskeinen arviointimenetelmä. Arvioinnin avulla kartoitetaan turkulaisen varhaiskasvatustoiminnan nykytilaa. Kehittävän palautteen avulla voidaan selvittää tarkasti mitä varhaiskasvatuksessa ja esiopetuksessa tapahtuu. Tietoa kerätään lasten arjesta, kokemuksista, oppimisympäristöistä ja johtajuudesta. Kehittävä palaute -arviointi antaa pohjan laadukkaan varhaiskasvatuksen ja esiopetuksen tuottamiseen sekä varhaiskasvatuksen lakisääteisen arvioinnin toteuttamiseen. Observoijina toimivat varhaiskasvatuksen työntekijät, jotka ovat käyneet observoijakoulutuksen.

Menetelmässä aineistoa kerätään usealla eri mittarilla, joita ovat observoijien suorittama havainnointi, oppimisympäristön arviointilomake, johtajan suorittama arviointi sekä lapsilomake. Aluepäälliköt vastaavat kehittämiskohteiden asettamisesta omille varhaiskasvatusalueilleen Kehittävä palaute -arviointitulosten pohjalta. Päiväkodinjohtajat laativat omiin yksiköihinsä tavoitteet ja suunnitelmat alueellisten tavoitteiden pohjalta.

Turussa on käytössä myös Kansallisen opetuksen arviointikeskuksen Karvin Valssi-arviointijärjestelmä.

Lapselle annetaan esiopetuksen päätyttyä osallistumistodistus, joka tulostetaan käytössä olevasta tietojärjestelmästä.

4.3. Opetuksen yhteiset tavoitteet ja oppimiskokonaisuudet

Esiopetus on luonteeltaan eheytettyä opetusta, joka muodostuu eri laajuisista ja eri tavoin toteutetuista oppimiskokonaisuuksista. Oppimiskokonaisuuksien toteuttamisen lähtökohtina ovat lasten kiinnostuksen kohteet sekä tässä luvussa kuvatut opetukselle asetettavat yhteiset tavoitteet. Yhteiset tavoitteet perustuvat eri tiedon- ja taidonaloista nouseviin, esiopetuksen kannalta oleellisiin opetuksen tavoitteisiin sekä laaja-alaiselle osaamiselle asetettuihin tavoitteisiin. Yhteiset tavoitteet ovat opettajan työtä ohjaavia tavoitteita.

Oppimiskokonaisuuksina toteutetun opetuksen tavoitteena on tukea lasten kokonaisvaltaista kasvua ja hyvinvointia sekä tarjota monipuolinen perusta heidän osaamisensa edistymiselle. Leikki ja muut lapsille ominaiset tavat oppia ja työskennellä ovat opetuksen ja toiminnan lähtökohtana. Oppimiskokonaisuuksien kesto ja toteutustapa vaihtelevat valitun aihepiirin, tilanteen ja lasten oppimisen etenemisen mukaan. Lapset osallistuvat oppimiskokonaisuuksien suunnitteluun ja toteutumisen arviointiin opettajan ohjauksessa. On tärkeää, että jokaisella lapsella on mahdollisuus oppia ja työskennellä omaan tahtiinsa sekä kehittää taitojaan vuorovaikutuksessa toisten lasten, opettajan ja muun henkilöstön kanssa monipuolisissa oppimisympäristöissä. Oppimiskokonaisuuksien tehtävä on tarjota lapsille uusia ja innostavia oppimiskokemuksia sekä mahdollisuuksia työskennellä kullekin lapselle sopivia oppimisen

haasteita sisältävien tehtävien parissa. Opetuksessa otetaan huomioon lasten erilaiset tuen tarpeet ja annetaan lapsille riittävästi tukea heti tuen tarpeen ilmetessä.

Tässä luvussa kuvatut opetukselle asetetut yhteiset tavoitteet on ryhmitelty viideksi kokonaisuudeksi. Kuhunkin kokonaisuuteen on koottu tavoitteita, joilla on toisiinsa liittyviä opetuksellisia ja kasvatuksellisia tehtäviä. Eri kokonaisuuksien tavoitteita ja sisältöjä yhdistellään pedagogisesti tarkoituksenmukaisella tavalla esiopetuksen oppimiskokonaisuuksia muodostettaessa.

Turussa suunnitelma oppimiskokonaisuuksien toteuttamisesta kirjataan ja niiden toteutumista arvioidaan ryhmän esiopetussuunnitelmassa. Lasten oman työn arviointiin ja töiden dokumentointiin käytetään esimerkiksi kasvun kansiota. Digitaalisia välineitä hyödynnetään toiminnan dokumentoinnissa.

Turussa esiopetus tekee yhteistyötä useiden paikallisten toimijoiden kanssa ja yhteistyön tarjoamia mahdollisuuksia voidaan hyödyntää kaikkien esiopetuksen oppimiskokonaisuuksien suunnittelussa. Tarjonta päivittyy lukuvuosittain.

- Esiopetukseen sopiva lasten paikallinen kirjasto-, kulttuuri- ja taidekasvatustarjonta on koottu sivustolle Pikkuväen taidepolku <https://blog.edu.turku.fi/taidepolku/> Mukana sisällön suunnittelussa ja toteutuksessa ovat Lasten kulttuurikeskus Seikkailupuisto, Turun Filharmoninen orkesteri, Turun kaupunginteatteri, Turun kaupunginkirjasto sekä Turun Museokeskuksen museot.

Tavoitteena on kaksi taidelaitosvierailua esiopetusvuoden aikana.

- Turussa esiopetuksessa pyritään mahdollistamaan lasten liikuntasuosittelun toteutumista. Suositusten mukaan alle 8-vuotiaiden lasten päivään pitäisi sisältyä vähintään kolme tuntia liikuntaa, joka koostuisi kevyestä liikunnasta, reippaasta ulkoilusta sekä vauhdikkaasta fyysisestä aktiivisuudesta. Yli tunnin pituisia istumajaksoja tulisi välttää ja lyhyitäkin paikallaoloja tauottaa. Erityistä huomiota kiinnitetään vähän liikkuviin ja tukea tarvitseviin lapsiin. Suunnitelmallisen liikunnallisen toiminnan tukena Turussa on käytössä koordinaattorimalli, jossa jokaisessa yksikössä ja jokaisella alueella on oma liikuntakoordinaattori. Yksikön koordinaattori toimii yksikön esimiehen tukena liikkuvan toimintakulttuurin kehittämisessä. Liikunnan palvelukokonaisuus tarjoaa maksuttomia liikuntatiloja ja toimii osana Liikkuva varhaiskasvatus –verkostoa. Liikunnan palvelukokonaisuus järjestää vuosittain erilaisia lajikokeiluita ja muita tapahtumia. Näistä saa tietoa yksikön liikuntakoordinaattorin kautta.
- STEAM Turku on Turun kaupungin kasvatuksen ja opetuksen palvelukokonaisuuden varhaiskasvatuksen, perusopetuksen ja toisen asteen yhdistävä tiede- ja teknologiapolku, joka tarjoaa eri-ikäisille lapsille ja nuorille lukemattomia mahdollisuuksia. Tiede- ja teknologiakasvatuksen ideoita voit saada STEAM Turku-sivuston materiaalipankista <https://www.turku.fi/steam-turku/steam-materiaalit/varhaiskasvatus-ja-esiopetus>
- Turun kaupungin digitutorien sivustolta saat vinkkejä digitaaliseen oppimiseen ja välineiden turvalliseen käyttöön lasten kanssa. Sivuston vinkit löytyvät osoitteesta <https://blog.edu.turku.fi/vakadigi/>
- Yksiköissä laaditaan kiusaamisen ehkäisyn ja puuttumisen suunnitelma, joka tukee kiusaamisen ehkäisyä ja edistää turvallisen ilmapiirin muodostumista. Lasten turvataitoja vahvistetaan arjessa.

Turussa esiopetus sisältää myös uimaopetusta. Yksityinen palveluntuottaja järjestää uimaopetuksen itsenäisesti. Kunnallisen esiopetuksen uimaopetuksen järjestelyistä tiedotetaan yksiköitä kauden alkaessa.

4.3.1. Ilmaisun monet muodot

Lasten oppimisedellytykset, sosiaaliset taidot ja myönteinen minäkuva vahvistuvat, kun he saavat valmiuksia ympäröivän maailman jäsentämiseen. Nämä valmiudet kehittyvät, kun lapset tutkivat, tulkitsevat ja ilmaisevat itseään ja maailmaa erilaisia ilmaisun taitoja harjoittelemalla. Harjoittelu tukee myös lasten keskittymiskyvyn ja itsesäätelytaitojen kehittymistä. Esiopetuksen tehtävä on kehittää lasten ilmaisua **musiikillisen, kuvataiteellisen, käsitöiden sekä suullisen ja kehollisen ilmaisun** perustaitoja harjoittelemalla. Kulttuurin ja ilmaisun eri muotoihin tutustuminen vahvistaa lasten osallistumisen ja vaikuttamisen taitoja sekä monilukutaidon kehittymistä. Eri ilmaisumuotojen käyttö esiopetuksen arjessa ja juhlissa tarjoaa mahdollisuuksia tuoda esille kulttuurista monimuotoisuutta ja iloita siitä.

Kokonaisuuteen liittyvät opetuksen yleiset tavoitteet

Esiopetuksessa lapsia rohkaistaan ja ohjataan käyttämään ilmaisun eri muotoja. Opetus suunnitellaan niin, että lapset saavat elämyksiä taiteesta sekä kokemuksia luovasta prosessista ja siihen kuuluvasta suunnittelun, toteutuksen ja arvioinnin kokonaisuudesta. Toiminnan lähtökohtana ovat lasten aistimukset, havainnot ja kokemukset. Lapsia kannustetaan kertomaan ideoistaan, työskentelystään ja niihin liittyvistä erilaisista kokemuksista. Toiminnan tuotoksia tarkastellaan yhdessä, ja yhteinen tekeminen näkyy oppimisympäristöissä. Lasten ilmaisussa ja työskentelyn dokumentoinnissa käytetään monipuolisesti erilaisia materiaaleja ja välineitä. Opetuksessa hyödynnetään monipuolisesti eri oppimisympäristöjä ja lähiseudun kulttuuritarjontaa.

Yksityiskohtaisemmat tavoitteet

Musiikillinen ilmaisu:

- on monipuolista ja moniaistista
- tavoitteena on vahvistaa lasten kiinnostusta ja suhdetta musiikkiin
- lapsille tarjotaan kokemuksia heidän omista musiikillisista taidoistaan laulun, tanssin, liikkeen, soiton ja oman musiikin luomisen avulla
- opetellaan lauluja ja tutustutaan eri musiikkityyleihin ja soittimiin.
- leikitään, kokeillaan ja improvisoidaan musiikilla
- havainnoidaan äänen tasoa, kestoja, voimaa ja sointivärejä musiikillisessa toiminnassa
- opetus tarjoaa lapsille kokemuksia musiikin tekemisestä yhdessä

Käsitöiden perustaidot:

- innostetaan käsitöiden tekemiseen
- kokeillaan sekä kovien että pehmeiden materiaalien käyttöä ja opetellaan niiden käsittelyssä tarvittavia tekniikoita ja perustaitoja
- rohkaistaan suunnittelemaan ja toteuttamaan erilaisia käsitöitä mielikuvituksen ja omien taitojen puitteissa yhdessä toisten kanssa
- lapset suunnittelevat ja valmistavat opettajan ohjauksessa myös pitempikestoisien käsityön
- työskentelyssä voidaan hyödyntää paikallisia tai lapsiryhmän taustoihin liittyviä käsityöperinteitä

Kuvallinen ilmaisu

- tuetaan lasten kuvallisen ajattelun ja kuvailmaisun kehittymistä tekemällä, tulkitsemalla ja arvioimalla erilaisia kuvia
- opeteltava asia suunnitellaan lasten kokemusmaailmasta ja kiinnostuksen kohteista lähtien
- rohkaistaan kokeilemaan erilaisia kuvan tekemisen tapoja, välineitä ja materiaaleja
- kuvan tekemisen taitoja harjoitellaan moniaistisesti esimerkiksi maalaamalla, rakentamalla ja mediaesityksiä tekemällä
- havainnoidaan lasten itse tuottamien kuvien lisäksi taideteoksia, median kuvia, esineiden muotoilua sekä rakennetun ja luonnon ympäristön kohteita
- lapsia ohjataan tulkitsemaan ja kertomaan ajatuksiaan kuvallisista viesteistä
- kuvia tarkasteltaessa kiinnitetään huomiota esimerkiksi väreihin, muotoihin, materiaaleihin, tekijään, esitysyhteyteen ja kuvien herättämiin tunteisiin

Suullinen ja kehollinen ilmaisu:

- lapsia rohkaistaan suulliseen ja keholliseen ilmaisuun monipuolisten harjoitusten ja leikin avulla
- lapset saavat kokemuksia siitä, miten kielellä ja keholla voidaan leikkiä ja viestiä monimuotoisesti
- lasten mielikuvituksesta nousevia tai heidän kokemiaan ja havaitsemiaan asioita työstetään yhdessä ilmaisun keinoin
- opetuksessa hyödynnetään loruja, runoja sekä lasten kirjallisuutta

- lapset saavat kokemuksia sekä spontaanista ilmaisusta että yhteisesti suunnitellusta prosessista
- ilmaisumuotoina voidaan käyttää esimerkiksi draamatoimintaa, sanataidetta ja tanssia

4.3.2. Kielen rikas maailma

Kieli on lapsille sekä oppimisen kohde että väline. Esiopetusiässä kielestä tulee yhä vahvemmin lasten ajattelun, ilmaisun ja vuorovaikutuksen väline, jonka avulla he jäsentävät arkeaan ja rakentavat maailmankuvaansa. Esiopetuksen tehtävä on tukea lasten kielellisten taitojen kehitystä kokonaisvaltaisesta kielen merkityksen hahmottamisesta kohti yksityiskohtaisempaa kielen rakenteiden ja muodon havaitsemista. Keskeistä on vahvistaa lasten kiinnostusta ja uteliaisuutta puhuttua kieltä sekä lukemista ja kirjoittamista kohtaan. Kielellinen mallintaminen ja runsas myönteinen palaute ovat tärkeitä oppimiselle. Erialaisten viestien tulkitseminen ja tuottaminen suullisesti ja viestintäteknologian välineitä käyttäen ovat osa vähitellen kehittyvää monilukutaitoa sekä tieto- ja viestintäteknologian laaja-alaista osaamista. Esiopetuksessa lasten kielellisen ja kulttuurisen taustan monimuotoisuus tunnustetaan, sitä kunnioitetaan ja sen jatkuvuutta tuetaan. Eri kielten havainnointi tukee lasten kielitietoisuutta sekä kulttuuriseen osaamiseen ja vuorovaikutukseen liittyvän laaja-alaisen osaamisen kehittymistä.

Kokonaisuuteen liittyvät opetuksen yleiset tavoitteet

Esiopetuksen tavoitteena on edistää lasten kielellistä kehitystä ja vuorovaikutustaitoja sekä vahvistaa heidän kiinnostustaan kieliin ja kulttuureihin. Lasten kielellisen tietoisuuden kehittymistä edistetään kielellä leikkien, loruillen sekä tutustuen monipuolisesti puhuttuun ja kirjoitettuun kieleen. Lasten kehittyvää luku- ja kirjoitustaitoa tuetaan leikkien ja toiminnallisten harjoitusten avulla. Opetus ja oppimisympäristöt suunnitellaan niin, että niissä on lapsille runsaasti mahdollisuuksia havainnoida, tutkia ja kokeilla puhuttua ja kirjoitettua kieltä sekä laajentaa sanavarastoaan. Opetuskielen lisäksi esiopetuksessa havainnoidaan muita kieliä. On tärkeää, että lapset, joiden äidinkieli on muu kuin suomenkieli, saavat vahvan tuen suomenkielen taidon kehittymiselle ja samalla kokemuksen, että heidän kotona puhumansa kieli on tärkeä ja arvokas.

Yksityiskohtaisemmat tavoitteet

- lasten suomenkielen taidon kehittymistä tuetaan monipuolisesti
 - tarjotaan mahdollisuuksia harjoitella kuuntelemista ja puhumista erilaisissa tilanteissa.
 - lapsia ohjataan kertomaan ja keskustelemaan sekä eläytymään, ymmärtämään ja muistamaan kuulemaansa
 - sanojen merkityksiä pohditaan yhdessä ja sanoilla leikitellään.
 - yhteisissä keskusteluissa lapset kehittävät taitojaan kysyä, päätellä ja arvioida kuulemaansa
 - lapsia innostetaan tarinoiden tekemiseen ja taitoa harjoitellaan esimerkiksi saduttamalla tai digitarinoita tekemällä
 - lapsille luetaan erilaisia tekstejä ja niistä keskustellaan yhdessä, jotta he oppivat ymmärtämään lukemisen merkitystä
 - opettajan mallintamisen ja erilaisten harjoitusten avulla lapset saavat kokemuksia siitä, miten puheen voi muuttaa kirjoitetuksi kieleksi ja kirjoitetun kielen puheeksi
 - kirjoitettua ja puhuttua kieltä tutkitaan yhdessä
 - lapsia ohjataan havaitsemaan, että puheen voi jakaa pienempiin osiin, kuten sanoihin, tavuihin ja äänneisiin
 - lasten lukutaidon kehittymistä tuetaan järjestämällä heille mahdollisuuksia leikkiliseen kirjoittamiseen ja omien tekstien tuottamiseen tieto- ja viestintäteknologiaa käyttäen
 - lapsia innostetaan yhdessä ja omatoimisesti tunnistamaan ja tuottamaan eri tavoin kirjaimia, sanoja ja tekstejä taitojensa ja mielenkiintonsa mukaisesti heille mielekkäissä asiayhteyksissä
 - opetuksessa käytetään monipuolisesti lastenkirjallisuutta
 - lapsia rohkaistaan tutkimaan ja lukemaan oman taitonsa mukaisesti erilaisia tekstejä sekä kertomaan ja ilmaisemaan eri tavoin kuulemastaan tai lukemastaan
 - erilaisten leikkien ja harjoitusten avulla tuetaan lasten hienomotoristen taitojen kehittymistä sekä heidän kykyään hahmottaa tilaa ja suuntia.
 - lapsia ohjataan tarkoituksenmukaiseen kynäotteeseen ja näppäimistöjen käyttöön.
-
- lasten kielellisiä valmiuksia tuetaan havainnoimalla eri kieliä yhdessä lasten kanssa
 - erityisesti tarkastellaan lapsiryhmässä ja lähiympäristössä puhuttuja kieliä ja tuetaan lasten kielitietoisuuden ja oman kielellisen ja kulttuurisen identiteetin kehittymistä
 - lapsia autetaan havaitsemaan ympäröivän maailman kielellinen ja kulttuurinen rikkaus ja kiinnostavuus
 - opetuksessa voidaan käyttää esimerkiksi erikielisiä lauluja, leikkejä ja viittomia.

4.3.3. Minä ja meidän yhteisömme

Lasten elinpiiri laajenee heidän kasvaessaan. Kodin perinteiden, toimintamallien, arvojen ja katsomusten lisäksi lapset kohtaavat toisenlaisia tapoja ajatella ja toimia. Esiopetuksen tehtävä on vahvistaa lasten valmiuksia ymmärtää yhteiskunnan monimuotoisuutta ja toimia siinä. Aihetta lähestytään historiallisesta ja yhteiskunnallisesta sekä etiikan ja katsomusten näkökulmista. Lähiyhteisön menneisyyttä sekä ajankohtaisia asioita pohtimalla suunnataan

lasten mielenkiintoa yhteiskunnallisiin asioihin. Arjen eettisten valintojen pohdinta sekä omien tunteiden kehittäminen ja rakentavan käyttäytymisen harjoittelu vahvistavat lasten vuorovaikutustaitoja. Tutustuminen lähiyhteisön tapoihin sekä uskontoihin ja muihin katsomuksiin yhdessä kokonaisuuden muiden tavoitteiden kanssa tukee lasten kulttuurisen osaamisen ja vuorovaikutustaitojen kehittymistä sekä ajatteluun ja oppimiseen liittyvää laaja-alaista osaamista. Opetuksessa toimitaan yhteistyössä huoltajien kanssa kunkin perheen taustaa, katsomuksia ja arvoja kuullen.

Kokonaisuuteen liittyvät opetuksen yleiset tavoitteet

Tavoitteena on edistää lasten mielenkiintoa yhteiskunnan, erityisesti lähiyhteisön toimintaan ja vahvistaa heidän osallisuuttaan toimintaympäristössään. Lapsia ohjataan havainnoimaan nykyisyyttä ja heille luodaan mahdollisuuksia eläytyä menneisyyden tapahtumiin ja tilanteisiin. Opetuksessa tuetaan lasten eettisen kohtaamisen ja ajattelun taitoja sekä tunnetaitojen kehittymistä. Lapset tutustuvat opettajan johdolla niin omaan kuin muihinkin lapsiryhmässä tai lähiyhteisössä edustettuina oleviin katsomuksiin ja uskontoihin sekä niihin liittyviin tapoihin ja perinteisiin. Lapsia rohkaistaan kysymään ja heidän pohdintoilleen ja ihmettelylle annetaan tilaa. Kokonaisuuden työtapoina korostuvat keskustelut sekä erilaiset eläytymisen mahdollistavat menetelmät.

Yksityiskohtaisemmat tavoitteet

Historiallinen näkökulma

- tutustutaan johonkin lähiympäristön henkilöön tai kohteeseen historiallisesta näkökulmasta
- aihetta lähestytään havainnollisesti ja moniaistisesti eri ilmaisutapoja hyödyntäen
- lisäksi opetuksessa voidaan käsitellä lapsia kiinnostavia muita historiallisia tapahtumia, henkilöitä, kulttuureja ja kulttuuriperintöä
- tiedon lähteenä voidaan käyttää lähiyhteisön jäseniä, esineistöä ja ympäristöä sekä hyödyntää lasten huoltajien asiantuntemusta omasta kulttuuriperinnöstään.
- opetuksessa voidaan hyödyntää myös juhlaperinteitä, kertomuksia, perinneleikkejä ja vanhoja lauluja

Yhteiskunnallinen näkökulma

- lasten kiinnostusta yhteiskunnallisiin asioihin herätetään keskustelemalla heitä kiinnostavista lähiyhteisön ja yhteiskunnan ajankohtaisista asioista
- tutustutaan mediaan ja kokeillaan median tuottamista leikinomaisesti
- mediatarjonnan sisältöä ja todenmukaisuutta pohditaan yhdessä lasten kanssa
- tutustutaan lasten oikeuksiin hyödyntäen YK:n yleissopimusta lapsen oikeuksista
- lasten kanssa laaditaan ja kehitetään esiopetusryhmän sääntöjä
- autetaan lapsia ymmärtämään, että yhteisön säännöt ovat ihmisten luomia sopimuksia.
- lähiympäristöä hyödynnetään niin että lapsilla on mahdollisuus aitoon osallistumis- ja vaikuttamiskokemukseen

Eeetinen näkökulma

- esiopetukseen sisältyy koko ryhmälle yhteistä eettistä kasvatusta
- kasvatusta liitetään lasten arkeen ja käytännön tilanteisiin, joihin liittyy tunteita ja eettisiä valintoja
- lapsia ohjataan tunnistamaan tunteitaan, toimimaan ystävällisesti ja vastuullisesti sekä ratkaisemaan rakentavasti lasten keskinäisiä ristiriitatilanteita
- lasten kanssa pohditaan ystävyyttä ja toisten kunnioittamista, ilon ja pelon aiheita, sukupuoleen liittyviä oletuksia sekä oikean ja väärän erottamista
- tarkastelun kohteena ovat myös muun muassa ihmisten, sukupuolten ja perheiden moninaisuus
- yhteisten keskustelujen lisäksi luontevia tapoja eettiseen kasvatukseen antavat esimerkiksi roolileikit sekä sadut ja median kertomukset
- opetuksessa voidaan hyödyntää sosiaalisia taitoja ja tunnetaitoja kehittäviä opetusohjelmia ja materiaaleja

Katsomusten näkökulma

- yhteisen tutustumisen kohteena ovat lapsiryhmässä läsnä olevat uskonnot ja katsomukset
- uskonnottomuutta tarkastellaan esiopetuksessa muiden katsomusten rinnalla
- katsomuskasvatusta liitetään arjen asioihin, juhliin ja ajankohtaisiin tapahtumiin, joilla on uskonnollista tai katsomuksellista merkitystä
- tavoitteena on auttaa lapsia ymmärtämään ja kunnioittamaan sekä omia että toisten lasten ja perheiden erilaisia katsomuksellisia perinteitä sekä niihin liittyviä tapoja ja käsityksiä

- lapsia rohkaistaan erilaisten elämänskysymysten pohdintaan yhdessä toisten kanssa toimien, jolloin heidän valmiutensa ymmärtää uskontoihin ja katsomuksiin liittyviä sanoja ja käsitteitä vahvistuvat
- opetuksessa hyödynnetään esimerkiksi vierailuja ja lähiympäristön tapahtumia

4.3.4. Tutkin ja toimin ympäristössäni

Lasten toimintaympäristö, lähiluonto ja rakennettu ympäristö sekä muut esiopetuksen oppimisympäristöt tarjoavat runsaasti aineksia lasten oppimiselle. Erityisen tärkeää opetuksen liittäminen lasten kokemusmaailmaan ja heidän toimintaympäristöönsä on **matemaattisten taitojen** opettelussa sekä **teknologia- ja ympäristökasvatusten** toteuttamisessa. Toimintaympäristöön liittyvät havainnot, kokemukset ja tiedot, niiden jäsentäminen ja kuvaaminen auttavat lapsia kehittymään ajattelijoina ja oppijoina. Kehittyvä taito nimetä asioita sekä ymmärtää ja käyttää erilaisia käsitteitä edistää lasten monilukutaitoa. Esiopetuksen tehtävänä on tukea lasten matemaattisen ajattelun kehittymistä ja kiinnostusta matematiikkaan. Tehtävänä on myös vahvistaa lasten luonnontuntemusta ja luontosuhdetta sekä tutustua arjen teknologiaan. Esiopetuksessa tutustutaan tutkivaan oppimiseen havainnoimalla ja tutkimalla ympäristöä sekä kokeilemalla ja pääättelemällä.

Kokonaisuuteen liittyvät opetuksen yleiset tavoitteet

Esiopetuksessa vahvistetaan pohjaa lasten matemaattisen ajattelun kehittymiselle ja matematiikan oppimiselle. Lapsia ohjataan kiinnittämään huomiota arjessa ja ympäristössä ilmenevään matematiikkaan. Opetus luo mahdollisuuksia luvun, muutoksen ja ajan käsitteiden sekä tason ja avaruuden hahmottamisen ja mittaamistaitojen kehittymiselle. Opetuksen tavoitteena on tarjota oivaltamisen ja oppimisen iloa matemaattisen ajattelun eri vaiheissa oleville lapsille.

Opetuksessa havainnoidaan luontoa. Lasten ympäristöherkkyyden ja luontosuhteen kehittymistä tuetaan tarjoamalla lapsille kokemuksia luonnossa liikkumisesta sekä sen tutkimisesta. Lapsia ohjataan myös havainnoimaan ympäristön teknologiaa sekä kokeilemaan ja keksimään omia ratkaisuja.

Opetuksessa tutustutaan tutkivaan työtapaan. Lapsia rohkaistaan tekemään kysymyksiä ja etsimään niihin yhdessä selityksiä. Lapset opettelevat vertailemaan, luokittelemaan sekä järjestämään havaintojen tai mittausten pohjalta saatuja tietoja. Heitä rohkaistaan tekemään päätelmiä ja keksimään ratkaisuja arjen ongelmiin sekä kokeilemaan ratkaisuja. Opetuksessa harjoitellaan dokumentointia eri välinein sekä esittämään tuloksia eri tavoin.

Yksityiskohtaisemmat tavoitteet

Matemaattiset taidot

- lapsia kannustetaan kehittämään matemaattisia taitojaan toiminnallisesti, leikkien ja eri aisteja käyttäen erilaisissa oppimisympäristöissä
- opetuksessa tutustutaan matematiikkaan ja sen osa-alueisiin havainnollisesti ja yhdessä toimien
- lapsia innostetaan pohtimaan ja kuvailemaan matemaattisia havaintojaan erilaisissa arjen tilanteissa opettajan mallintamisen ja kielellistämisen avulla
- havaintoja harjoitellaan esittämään itse ja kuvien sekä erilaisten välineiden avulla
- toiminta suunnitellaan niin että siinä on paljon mahdollisuuksia luokitella, vertailla, asettaa järjestykseen asioita ja esineitä sekä löytää ja tuottaa säännönmukaisuuksia
- opetukseen kuuluu muistia kehittäviä leikkejä ja tehtäviä.
- lapsia kannustetaan myös toimintaympäristöön liittyvien ongelmanratkaisutehtävien päättelyyn ja ratkaisujen etsimiseen
- lukukäsitteen kehittymistä tuetaan monipuolisesti leikkien ja työskennellen
- lapsia innostetaan havainnoimaan lukumääriä ympäristöstä sekä liittämään ne lukusanaan ja numeromerkkeihin taitojensa mukaan
- lukumääriä vertaillaan ja tutkitaan lukumäärän muutosta käytännön esimerkkejä keksien
- erityisesti opetuksessa kiinnitetään huomiota lasten lukujonotaitojen ja nimeämisen kehittämiseen
- erilaisilla harjoituksilla tuetaan lasten tason ja tilan hahmottamista
- lapsia kannustetaan tutkimaan ja kokeilemaan 2- ja 3-ulotteisuutta sekä opettelemaan sijainti- ja suhdekäsitteitä, kuten edessä, ylhäällä ja joka toinen, esimerkiksi liikuntaleikkien avulla
- lasten geometrisen ajattelun vahvistamiseksi heille järjestetään mahdollisuuksia rakenteluun, askarteluun ja muovailuun
- lapset tutustuvat ympäristössä oleviin muotoihin ja harjoittelevat nimeämään niitä
- kokeillaan mittaamista keholla ja eri välineillä
- harjoitellaan ajankäsitteitä, kuten joskus, eilen ja aamulla jne.
- aikajärjestyksestä pohditaan yhdessä esimerkiksi vuorokaudenaikoja havainnoimalla
- opetuksessa hyödynnetään muun muassa leikkejä, pelejä ja tarinoita sekä tieto- ja viestintäteknologiaa

Ympäristökasvatus

- tarjotaan lapsille luontokokemuksia sekä mahdollisuuden tutkia ja tutustua kasveihin, eläimiin ja luonnon ilmiöihin
- ympäristöä havainnoidaan eri aistein sekä havaintovälineiden avulla
- opetukseen voi kuulua myös pieniä kokeita

- havainnoista keskustellaan ja havaintotietoa harjoitellaan luokittelemaan
- opetellaan luontoon liittyvien käsitteiden käyttöä ja päätelmien tekemistä sekä pohditaan syy-seuraus suhteita
- lasten luonnontuntemusta hyödynnetään opetuksessa
- harjoitellaan tiedon hankintaa hakemalla yhdessä tietoa joistakin lapsia kiinnostavista asioista
- luodaan pohjaa kestäväälle elämäntavalle tutustumalla luonnonsuojeluun
- lapsia ohjataan huolehtimaan ympäristöstään ja sen viihtyisyydestä

Teknologiakasvatus

- havainnoidaan ja pohditaan arjessa esiintyviä teknologisia ratkaisuja ja niiden ominaisuuksia ja toimivuutta
- tuodaan esille, että teknologia on ihmisen luovan toiminnan aikaansaamaa
- lapset tutustuvat teknologiaan keksimällä, askartelemalla ja rakentamalla itse erilaisia rakenteita ja ratkaisuja eri materiaaleja hyödyntäen
- lapsia kannustetaan kuvailemaan tekemiään ratkaisuja.
- opetuksessa voidaan hyödyntää oppimisympäristöjen välineiden lisäksi esimerkiksi lasten omia leikkikaluja ja miettiä niiden toimintaperiaatteita

4.3.5. Kasvan ja kehityn

*Itsestä huolehtiminen ja siihen liittyvät arjen taidot ovat osa esiopetuksen tavoitteena olevaa laaja-alaista osaamista. Kehittyäkseen tällä osaamisen alueella lapset tarvitsevat kokemuksia, tietoja ja pohdintaa, joiden pohjalta heidän arvostuksensa ja taitonsa voivat vähitellen kehittyä. Esiopetuksessa tehtävää lähestytään **liikunnan, ruuan, kuluttajuuden, terveyden sekä turvallisuuden** näkökulmista. Esiopetuksen tehtävänä on luoda pohjaa terveyttä ja hyvinvointia arvostavalle ja liikunnalliselle elämäntavalle sekä kehittää lasten terveysosaamista ja turvataitoja. Lisäksi tehtävänä on edistää kestävään elämäntapaan kuuluvia ruoka-, kulutus- ja puhtaustottumuksia.*

Kokonaisuuteen liittyvät opetuksen yleiset tavoitteet

Lapset saavat monipuolisia kokemuksia liikunnasta ja alkavat ymmärtää liikkumisen yhteyttä hyvinvointiin ja terveyteen. Opetus tarjoaa mahdollisuuksia lasten motoristen ja sosiaalisten taitojen kehittymiselle. Erityisesti kiinnitetään huomiota lasten yleisten oppimisedellytysten kannalta tärkeiden havaintomotoristen taitojen kehittymiseen. Lasten kanssa tutustutaan terveelliseen ruokaan ja pohditaan sen merkitystä. Lapsia ohjataan kohtuulliseen kulutukseen. Opetuksessa pohditaan terveyteen liittyviä tekijöitä sekä tuetaan lasten valmiuksia pitää huolta terveydestään. Lapset saavat tietoja turvallisesta liikkumisesta lähiympäristössä sekä esiopetuksen oppimisympäristöissä.

Yksityiskohtaisemmat tavoitteet

Liikkuminen

- tavoitteena on innostaa lapsia liikkumaan monipuolisesti ja kokemaan liikunnan iloa
- liikkumisen ja leikkien avulla lasten yhdessä toimimisen taidot kehittyvät
- lasten kehonhallinta vahvistuu sekä heidän taitonsa hahmottaa omaan kehoaan ja sen eri osia suhteessa ympäröivään tilaan, käytettävään aikaan ja voimaan kehittyä
- ohjatun liikkumisen lisäksi huolehditaan siitä, että lapsilla on mahdollisuuksia päivittäiseen omaehtoiseen liikkumiseen sekä sisällä että ulkona
- yhteistyössä huoltajien kanssa lapsia rohkaistaan liikkumaan myös vapaa-ajalla erilaisissa tiloissa ja ulkona erilaisissa olosuhteissa
- harjoitellaan monipuolisesti ja säännöllisesti arkeen liittyviä motorisia perustaitoja (tasapaino-, liikkumis- ja välineenkäistelytaidot) eri ympäristöissä
- tasapainoa harjoitellaan pysähtymisiä ja harhauttamisia sisältävien leikkien avulla tai taitoradalla leikitellen
- liikkumistaitoja edistetään kierimistä, kiipeämistä, juoksua ja hyppelyjä sisältävillä harjoituksilla
- välineenkäistelytaitoja harjoitellaan työntämällä ja vetämällä sekä käyttämällä monipuolisesti eri välineitä ja palloja
- lapsia innostetaan harjaannuttamaan hienomotorisia taitojaan sorminäppäryyttä ja tarkkuutta kehittävien pelien ja leikkien avulla
- tavoitteena on, että toiminta antaa kaikille lapsille mahdollisuuksia osallistumiseen ja onnistumiseen sekä tukee lasten hyvinvointia ja toimintakykyä

Ruokakasvatus

- ruokailutilanteita käytetään päivittäisen terveyttä edistävän syömisen ja ruokaan liittyvän osaamisen oppimisympäristönä
- ruokailutilanteista luodaan lasten kanssa mahdollisimman viihtyisiä
- lapsia ohjataan hyviin ruokailutapoihin
- suomalaisen ruoka- ja tapakulttuurin lisäksi opetuksessa tutustutaan johonkin muuhun ruoka- ja tapakulttuuriin kotien asiantuntemusta hyödyntäen

Kuluttajuus

- tarkastellaan lapsiin kohdistuvaa mainontaa
- pohditaan kohtuullisen kuluttamisen merkitystä
- esimerkiksi lasten leikeissä ja piirroksissa ilmenevät tulkinnat kulutuksesta ja mainonnasta voivat toimia esiopetuksen kuluttajakasvatuksen pohjana

Hyvinvointi ja terveys

- lapsia ohjataan ymmärtämään liikunnan, levon ja hyvien ihmissuhteiden merkitystä hyvinvoinnille ja terveydelle
- lasten kanssa pohditaan terveyttä ja sairauksia ja niiden syitä sekä ihmisen mahdollisuuksia vaikuttaa omaan fyysiseen terveyteensä ja mielen hyvinvointiin
- keskustellaan hyvistä ihmissuhteista ja niiden merkityksestä mielen hyvinvoinnille
- harjoitellaan kaveruutta ja toisten huomioon ottamista sekä tunteiden tunnistamista ja hallintaa arjen tilanteissa

- havainnoidaan nukkumisen ja liikkumisen määrää sekä mietitään niiden yhteyttä päivittäiseen virkeyteen ja hyvään oloon
- haetaan tietoa hygieniasta ja harjoitellaan siihen liittyviä perustaitoja osana esiopetuksen arkea

Turvallisuus

- lapset saavat esiopetuksessa tietoa oikeudestaan turvalliseen elämään, arvostavaan kohteluun ja koskemattomuuteen liittyen
- havainnoidaan ja pohditaan arjen toimintaympäristöihin ja esiopetuksen oppimisympäristöihin liittyviä yleisimpiä fyysisiä ja psyykkisiä vaaratilanteita
- tuetaan lasten turvallisuuden tunnetta
- luodaan valmiuksia pyytää ja hankkia
- luodaan valmiuksia toimia turvallisesti tavallisimmissa arjen tilanteissa
- rohkaistaan lapsia hakemaan aikuisen apua esiopetuksen ongelmatilanteissa ja kiusaamista kohdatessaan sekä kertomaan huolistaan
- harjoitellaan lähiliikenteessä liikkumisen sääntöjä
- harjoitellaan turvallista toimintaa tieto- ja viestintäteknologisissa ympäristöissä ikäkaudelle sopivalla tavalla

4.4. Kieleen ja kulttuuriin liittyviä erityiskysymyksiä

Kaikkien lasten esiopetuksessa noudatetaan samoja esiopetuksen opetussuunnitelman perusteiden mukaisia esiopetuksen yleisiä kasvatusta ja oppimistavoitteita. Lasten vaihtelevat kielelliset ja kulttuuriset taustat ja valmiudet otetaan esiopetuksessa huomioon. Esiopetuksen tavoitteena on tukea jokaisen lapsen kieli- ja kulttuuri-identiteettien kasvua sekä opettaa lapsia kunnioittamaan eri kieliä ja kulttuureja. Erityisenä tavoitteena on tukea kaksi- ja monikielisten lasten suomen kielen taitoa. Lapsen suomen kielen taitoa arvioidaan Turussa Kielipedaväliseen avulla. Kielipedan käyttöön liittyvät ohjeet ja tarvittavat lomakkeet löytyvät DoTkusta ja Extranetistä. Suomen kielen osaaminen ja oppimisen tarpeet tulee huomioida lapsen esiopetuksen oppimissuunnitelman laatimisessa sekä arvioitaessa suunnitelman toteutumista. Lapsen suomen kielen taitoja tulee tarkastella vähintään kerran vuodessa ja aina tarvittaessa. Lapsen suomen kielen taitotasoa käydään läpi huoltajien kanssa Leops-keskustelujen yhteydessä ja arviointi kirjataan lapsen esiopetuksen oppimissuunnitelmaan. Ennen perusopetukseen siirtymistä tulee huoltajille annetaan tietoa lapsen suomen kielen oppimäärän valinnasta. Ohjeet ja S2-opetuksen esite huoltajille löytyvät Dotkusta ja Extranetistä. Huoltajia varten on laadittu oman kielisiä käännöksiä. Kevään arviointikeskustelussa varhaiskasvatuksen opettaja voi tarvittaessa suositella lapselle S2-oppimäärää perusopetukseen, jos lapsen suomen kielen kielitaito ei kaikilla kielen osa-alueilla vielä vastaa äidinkielen suomenpuhujan kielitaitoa. Suositus kirjataan lapsen LEOPS:iin. Huoltaja tekee valinnan oppimäärästä ja se kirjataan LEOPS:iin. Huoltajan tekemä oppimäärän valinta siirtyy lapsen tulevaan kouluun tämän kirjauksen avulla.

Eri kulttuurien huomioiminen lapsiryhmässä edesauttaa lasten identiteetin rakentumista. Tasa-arvoisen kasvatuksen periaatteiden mukaisesti jokainen lapsi huomioidaan yksilönä ja ainutlaatuisena, mitä edistää huoltajien kanssa tehtävä tiivis yhteistyö. Tarvittaessa yhteistyön tukena voidaan hyödyntää tulkkipalvelua. Oppimissuunnitelmakeskustelussa voidaan tarkentaa kodin ja esiopetuksen yhteisiä tavoitteita

Kaksikielisen esiopetuksen tavoitteena on hyödyntää lasten varhaisen kielenoppimisen herkkyyksensä tarjoamalla tavanomaista esiopetusta monipuolisempaa kielikasvatusta. Opetuksessa luodaan motivoivia kieltenoppimistilanteita, joilla rakennetaan pohjaa elinikäiselle kielten opiskelulle. Tavoitteena on, että toiminta monikielisessä ympäristössä kehittää lasten kielitietoisuutta. Lasten kaksi- tai monikielistä kieli-identiteettiä tuetaan ja heille tarjotaan tilaisuuksia käyttää ja omaksua kieliä toiminnallisesti ja leikinomaisesti. Kaksikielistä opetusta voidaan toteuttaa usealla tavalla. Yhteistä toteutustavoille on se, että kielet eivät ole pelkästään opetuksen ja oppimisen kohteena, vaan niitä käytetään oppimiskokonaisuuksien opetuksessa ja esiopetuksen arjen toiminnassa. Turussa on laadittu opas Kieli- ja kulttuuritietoinen

varhaiskasvatus, jota voidaan hyödyntää myös esiopetuksessa. Opas sisältää käytännön ohjeita kieli- ja kulttuuritietoisuuden opetuksen järjestämiseen.

Kielipeda-materiaalin avulla voidaan selvittää myös kotien kieliympäristöä ja lapsella käytössä olevia kieliä. Oppimissuunnitelmakeskustelussa voidaan tarkentaa kodin ja esiopetuksen yhteisiä tavoitteita.

Esiopetuksen perusopetukseen valmistavaa opetusta eli Valmo-opetusta järjestetään Turussa kunnallisissa esiopetusyksiköissä erillisen opetussuunnitelman mukaisesti.

5. Lapsen kasvun ja oppimisen tuki

Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteissa käytetään perusopetuslain mukaisesta oppimisen ja koulunkäynnin tuesta esiopetukseen paremmin sopivaa nimitystä kasvun ja oppimisen tuki. Kasvun ja oppimisen tuki ja opiskeluhoolto muodostavat kokonaisuuden. Tässä luvussa määrätään perusopetuslain mukaisesta oppimisen ja koulunkäynnin tuesta.

5.1. Tuen järjestämistä ohjaavat periaatteet

Esiopetukseen osallistuvat lapset kuuluvat perusopetuslain mukaisen kasvun ja oppimisen tuen piiriin. Lain mukaan lapsilla on oikeus saada riittävää tukea heti tuen tarpeen ilmetessä. Lapsen kasvun ja oppimisen tuen kolme tasoa ovat yleinen, tehostettu ja erityinen tuki. Perusopetuslaissa säädettyjä tukimuotoja ovat esimerkiksi osa-aikainen erityisopetus, tulkitsemis- ja avustajapalvelut sekä erityiset apuvälineet. Tukimuotoja voi käyttää kaikilla tuen tasoilla sekä yksittäin että samanaikaisesti toisiaan täydentävinä. Lapsen saaman tuen tulee olla joustavaa, pitkäjänteisesti suunniteltua ja tuen tarpeen mukaan muuttuvaa. Tukea annetaan niin kauan sekä sen tasoisena ja muotoisena kuin se on tarpeellista. Varhaisen tunnistamisen sekä kasvun ja oppimisen tuen tehtävänä on ehkäistä oppimisvaikeuksia sekä ongelmien monimuotoistumista ja syvenemistä.

Kasvun ja oppimisen tuen järjestämisen lähtökohtana ovat kunkin lapsen ja lapsiryhmän vahvuudet sekä oppimis- ja kehitystarpeet. Esiopetuksessa huolehditaan siitä, että kaikki lapset saavat onnistumisen kokemuksia oppimisessa ja ryhmän jäsenenä toimimisessa. Näin tuetaan lasten myönteistä käsitystä itsestään. Monipuolista palautetta ja oppimisesta koottua tietoa käytetään suunnitelmallisesti lasten kannustamiseen ja ohjaamiseen. Tällä tehdään oppimisen edistyminen lapsille näkyväksi.

Kasvun ja oppimisen tukeminen merkitsee yhteisöllisiä ja oppimisympäristöihin liittyviä ratkaisuja sekä lasten yksilöllisiin tarpeisiin vastaamista. Huomiota kiinnitetään erityisesti esteettömyyteen, oppimisvaikeuksien ennaltaehkäisyyn ja varhaiseen tunnistamiseen. Opettajien, erityisopettajien, esiopetuksen muun henkilöstön sekä muiden tuen ammattihenkilöiden monialainen yhteistyö lasten tuen tarpeen havaitsemisessa sekä tuen suunnittelussa ja toteuttamisessa on tärkeää. Yhteistyöhön kulloinkin osallistuvat ammattihenkilöt harkitaan tapauskohtaisesti.

Periaatteena on, että tuen tarve arvioidaan, ja sitä koskevat ratkaisut ja perusopetuslain mukaiset päätökset tehdään mahdollisimman pian esiopetuksen alettua. Usein lapsen tuen tarve on havaittu jo ennen esiopetuksen alkamista. Esiopetuksen, lapsen aiemman varhaiskasvatuksen, neuvolan ja huoltajien yhteistyöllä turvataan lapsen hyvinvoinnin ja oppimisen jatkumoa. Tietoa lapsen mahdollisesti ennen esiopetusta saamista tukitoimista hyödynnetään esiopetuksessa.

Tuen tarvetta arvioitaessa ensimmäiseksi tarkastellaan käytettyjä toimintatapoja, opetusjärjestelyjä ja oppimisympäristöjä sekä niiden soveltuvuutta lapselle. Tarkastelun pohjalta arvioidaan, voidaanko näitä muuttamalla toteuttaa lapselle paremmin sopivia pedagogisia ratkaisuja.

Tuki annetaan lapselle ensisijaisesti omassa esiopetusryhmässä erilaisin joustavin järjestelyin, ellei lapsen etu välttämättä edellytä lapsen siirtämistä toiseen ryhmään tai yksikköön. Mikäli lapsi käyttää esiopetuksen lisäksi muita varhaiskasvatuspalveluja, esiopetuksen ja muun varhaiskasvatuksen henkilöstö tekee yhteistyötä lapsen kasvun ja oppimisen tukeen liittyvissä asioissa.

On tärkeää, että tieto lapsen tuen tarpeesta ja esiopetuksen aikana saamasta tuesta siirtyy myös perusopetukseen. Opetuksen järjestäjät vastaavat sujuvista tiedon siirron käytäntöjen luomisesta ja kehittämisestä.

Turussa tieto lapsen aiemmasta varhaiskasvatuksesta siirtyy esiopetuspaikkaan lapsen varhaiskasvatussuunnitelman avulla, jolloin jo olemassa olevaa tietoa pystytään hyödyntämään tukea suunniteltaessa. Tiedonsiirto toteutetaan aina edellyttäen siirrettävien tietojen

välttämättömyyttä tai huoltajien lupaa tietojen siirtämiseksi. Tarvittaessa voidaan järjestää tiedonsiirtoa koskeva siirtopalaveri. Tilanteen mukaan se voidaan järjestää moniammatillisena verkostotapaamisena, johon huoltajien ja opettajien lisäksi osallistuu myös esim. psykologi, terapeutti sekä muita lapsen kokonaistilanteen kannalta keskeisiä toimijoita. Huoltajat ovat mukana siirtopalavereissa.

Oppimissuunnitelma laaditaan Turussa kaikille yleisen ja tehostetun tuen lapsille ja se on jatkumo lapsen varhaiskasvatussuunnitelmalle. Tehostettua tukea varten tehtävä oppimissuunnitelma perustuu pedagogisessa arviossa tuotettuun tietoon ja lapsen esiopetuksen oppimissuunnitelmaan. Esiopetuksen lisäksi täydentävässä varhaiskasvatuksessa oleville lapsille ei erikseen laadita varhaiskasvatussuunnitelmaa, vaan se sisältyy oppimissuunnitelmaan. Lapsille, joilla on erityisen tuen päätös, laaditaan henkilökohtainen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma eli HOJKS. Suunnitelma perustuu aiempaan varhaiskasvatussuunnitelmaan, mahdolliseen esiopetuksen oppimissuunnitelmaan ja pedagogiseen selvitykseen ja lääketieteellisiin ja psykologisiin lausuntoihin ja selvityksiin (ks. erityinen tuki).

Esiopetusryhmän toiminnan ja lapsen tuen suunnittelussa ja toteutuksessa huomioidaan lapsen tarpeet, kiinnostuksen kohteet, vahvuudet, ryhmän käytössä olevat resurssit sekä hyödynnetään henkilökunnan erityisosaaminen. Pyrkimyksenä on suunnitella ja toteuttaa lapsen tarvitsemaa tukea kokonaisuutena lapsilähtöisen pedagogiikan mukaisesti ja huomioida tarvittava tuki esiopetuksen kaikissa päivittäisissä vuorovaikutus- ja toimintatilanteissa.

Tuen muodot

Uudessa varhaiskasvatuslaissa lapsen tuen muodot jaetaan pedagogiseen, rakenteelliseen ja hoidolliseen tukeen. Koska esiopetuksen ja täydentävän varhaiskasvatuksen tuki tulee yhteensovittava, käytetään samoja tuen muotoja jatkossa myös esiopetuksessa silloin, kun lapsi on myös täydentävässä varhaiskasvatuksessa.

Tuen eri muotoja käytetään kaikilla tuen tasoilla lapsen tuen tarpeen mukaisesti. Esiopetuksen työtapoja ja oppimisympäristöjä muunnellaan lapsen yksilöllisten tarpeiden mukaan. Tukitoimet suunnitellaan inklusiivisesti niin, että lapsen osallisuus, oikeus oppia ja toimia osana vertaisryhmää toteutuvat lapsen edun mukaisesti. Lapsen tuki järjestetään osana päivittäistä toimintaa. Lapsen tuki voi sisältää pedagogisia, rakenteellisia ja hoidollisia tuen muotoja.

Pedagogisten tuen muotojen toteuttamisen kivijalkana ovat varhaiskasvatuksen henkilöstön yhteiset ja johdonmukaiset työtavat ja menetelmät. Pedagogisen tuen toteutukseen kuuluvat keskeisesti toiminnan suunnittelu, havainnointi, dokumentointi ja arviointi.

Pedagogisia tuen muotoja ovat muun muassa:

- selkeä ja ennakoitava päivärhythmi
- kuvitettu ryhmän päiväjärjestys
- henkilökohtainen päiväjärjestys esimerkiksi lapsen lokeron yhteydessä
- siirtymätilanteiden suunnitelmallisuus ja porrastaminen
- suunnitelmallinen toiminnallisuus
- pedagogisin perustein toteutettu pienryhmätoiminta
- tukiviittomien käyttö ryhmätasolla ja yksilötasolla
- oppimisympäristön kuvittaminen ja muokkaaminen
- lasten yksilöllisiin tarpeisiin suunniteltu kuvatuki
- digitaalisten välineiden kuten älytaulujen, tablettien ja erilaisten digitaalisten sovellusten käyttö
- pedagoginen dokumentointi ryhmätasolla ja yksilötasolla

Lapsen yksilöllisistä tarpeista nousevia, erityispedagogisia menetelmiä voidaan suunnitella, soveltaa ja toteuttaa joko yhden lapsen, pienen ryhmän tai koko lapsiryhmän yhteisenä toimintana.

Rakenteellisilla tuen muodoilla tarkoitetaan henkilöstöresursseja, ryhmäkokoja sekä henkilöstön osaamiseen ja koulutukseen liittyviä tekijöitä. Tukea tarvitsevan lapsen varhaiskasvatus järjestetään pääasiallisesti lapsen lähipäiväkodissa lapsen omassa ryhmässä, johon tukitoimet suunnitellaan. Lisäksi käytössä on ryhmiä, joissa rakenteellinen tuki on tavallista lapsiryhmää vahvempi. Rakenteellisen tuen muotoja ovat muuan muassa:

- henkilöstön lapsen tuen tarpeen havaitsemiseen ja sen toteuttamiseen liittyvän osaamisen lisääminen
- ryhmän lapsimäärän pienentäminen
- henkilöstön mitoitukseen ja/tai rakenteeseen liittyvät ratkaisut
- alueelliset varhaiskasvatuksen erityisopettajat
- alueelliset integroidut ryhmät
- pienennetyt ryhmät
- erityisryhmä
- varhaiskasvatuksen resurssierityisopettajat
- erityisavustajat
- apuvälineiden käyttäminen

Hoidollisen tuen muodot tarkoittavat menetelmiä ja toimintatapoja, joilla vastataan lapsen tarvitsemaan hoitoon, hoivaan ja avustamiseen. Hoidollisen tuen toteuttaminen pyritään aina suunnittelemaan pedagogisesti inklusion periaatteita kunnioittaen.

Hoidollisia tuen muotoja ovat muuan muassa:

- perushoito, hoiva ja avustaminen lapsen tarpeiden mukaisesti
- pitkäaikaissairauksien hoitoon, lääkitykseen, ruokavalioon ja liikkumiseen liittyvät avustamisen tarpeet ja apuvälineet
- lapsen tarvitsemat apuvälineet, apuvälineiden käyttö ja niiden toimivuuden varmistaminen
- terveydenhuollon asiantuntijoiden kanssa tehtävä yhteistyö, kuten esimerkiksi diabeteshoitajan tai epilepsiahoitajan ohjaus ja konsultaatio
- yhteistyö lasta kuntouttavien terapeuttien kanssa
- yhteistyö vammaispalveluiden kanssa
- neuvolan kanssa tehtävä yhteistyö

Kun lapsella ilmenee lääkehoitoa vaativa sairaus, päiväkodinjohtaja varmistaa, että lääkehoitosuunnitelma laaditaan. Varhaiskasvatuksen opettaja vastaa, että lapselle laaditusta lääkehoitosuunnitelmasta on maininta lapsen esiopetussuunnitelmassa.

Yksityisessä varhaiskasvatuksessa palveluntuottajat vastaavat asiakkainaan olevien lasten tuen toteutumisesta. Turun kaupunki tukee yksityisiä palveluntuottajia lapsen tuen järjestämisessä korotetuilla palveluseteleillä.

5.2. Yhteistyö huoltajan kanssa tuen aikana

Opetus ja kasvatus tulee järjestää yhteistyössä huoltajien kanssa siten, että jokainen lapsi saa oman kehitystasonsa ja tarpeidensa mukaista opetusta, ohjausta ja tukea. Kun lapsella on tuen tarvetta, huoltajan kanssa tehtävän yhteistyön merkitys korostuu. Esiopetuksen henkilöstön tulee tuntee säädökset ja määräykset, jotka liittyvät huoltajan kanssa tehtävään yhteistyöhön lapsen tukeen liittyvissä asioissa. Kaikille huoltajille on hyvä kertoa tuen mahdollisuudesta ja sen keskeisistä periaatteista. Lapset osallistuvat yhteistyöhön tarkoituksenmukaisella, heille sopivalla tavalla.

Esiopetuksen henkilöstön on tärkeää olla yhteydessä huoltajaan heti, kun lapsella ilmenee kehityksen tai oppimisen ongelmia tai hänen hyvinvointinsa on vaarantumassa. Huoltajalle annetaan riittävästi tietoa esimerkiksi lasta koskevien asioiden käsittelystä, tietojen saannista ja niiden luovuttamisesta sekä salassapidosta. Huoltajaa kannustetaan tukemaan osaltaan lastaan tavoitteiden saavuttamisessa. Tavoitteena on toimia yhteisymmärryksessä lapsen ja huoltajan kanssa. Huoltajien on hyvä tietää, että he tai lapsi eivät voi kieltäytyä kasvun ja oppimisen tuen vastaanottamisesta, eikä heidän suostumustaan tarvita tuen tarpeen arviointiin ja tuen suunnitteluun. Lapsi voi tarvita myös yksilökohtaisen opiskeluhoollon tukea. Tämä perustuu vapaaehtoisuuteen ja edellyttää huoltajan suostumusta (katso Opiskeluhoolto).

Turussa lapsen tarvitsema tuki suunnitellaan ja sitä arvioidaan aina yhdessä huoltajien kanssa. Huoltajat osallistuvat lasten pedagogisten asiakirjojen laadintaan ja heitä kuullaan hallintolain mukaisesti ennen tuen päätöksen tekemistä. Vanhempainilloissa kerrotaan huoltajille Turun tuen käytännöistä.

5.3. Yleinen tuki

Laadukas esiopetus on perusta lapsen kasvuille, oppimiselle ja hyvinvoinnille. Vaikeuksia ehkäistään ennakolta esimerkiksi erilaisilla työtavoilla ja pedagogisilla menetelmillä, ryhmiä joustavasti muuntelemalla sekä opettajien keskinäisellä ja muun henkilöstön yhteistyöllä. Opetuksessa otetaan huomioon sekä ryhmän että yksittäisen lapsen tarpeet.

Yleinen tuki on ensimmäinen keino vastata lapsen tuen tarpeeseen. Tämä tarkoittaa yleensä yksittäisiä tukitoimia, joilla tilanteeseen vaikutetaan mahdollisimman varhaisessa vaiheessa. Yleistä tukea annetaan heti tuen tarpeen ilmetessä, eikä tuen aloittaminen edellytä erityisiä tutkimuksia tai päätöksiä.

Tuen tarpeiden arviointi ja tarvittavan tuen antaminen kuuluvat kaikkiin kasvatus- ja opetustilanteisiin. Tuki järjestetään esiopetuksen opettajien ja muun henkilöstön yhteistyönä. Huoltajan ja lapsen kanssa tehdään tiivistä yhteistyötä. Yleisen tuen aikana lapsen tuen tarpeisiin vastataan käyttämällä esimerkiksi hänen yksilöllisiin tarpeisiinsa soveltuvia materiaaleja ja välineitä, esiopetukseen soveltuvia opetusohjelmia ja osa-aikaista erityisopetusta. Oppimissuunnitelmaa voidaan käyttää yleisen tuen aikana.

Yleinen tuki ei edellytä hallintopäätöstä. Mahdollisista tukipalveluista, kuten tulkitsemis- ja avustamispalveluista ja apuvälineistä, tehdään hallinnollinen päätös. Lapsen saama yleinen tuki kirjataan lapsen esiopetuksen oppimissuunnitelmaan.

Lapsen tuen tehostamista arvioitaessa ja ennen pedagogisen arvion laatimista on tärkeää tarkastella sitä, onko lapsen tuen tarpeeseen vastattu riittävästi varhaiskasvatuksen tuen menetelmiä käyttäen. Jos todetaan, että lapsi tarvitsee edelleen tukea usealla eri kasvun ja oppimisen osa-alueella, laaditaan tuen tehostamiseksi pedagoginen arvio.

5.4. Tehostettu tuki

Tehostettu tuki on intensiteetiltään voimakkaampaa ja yksilöllisempää kuin yleinen tuki. Tukea annetaan lyhytkestoisesti tai pidempään jatkuvana lapsen yksilöllisten tarpeiden mukaisesti ja se aloitetaan heti tuen tarpeen ilmettyä. Tuki muodostuu säännöllisistä ja samanaikaisesti toteutettavista useista tuen muodoista. Tehostettua tukea saava lapsi on otettava huomioon päiväkodin ja perhepäivähoidon henkilöstön mitoituksessa, ellei lasta varten ole avustajaa. Tehostetun tuen antamisesta tehdään hallintopäätös täydentävän varhaiskasvatuksen osalta.

Tehostettu tuki perustuu pedagogiseen arvioon ja lapsen esiopetussuunnitelmaan sekä varhaiskasvatuksen erityisopettajan huomioihin siitä, että yleisen tuen menetelmät ovat toteutuneet lapsen osalta. Lapsen tehostettu tuki suunnitellaan kokonaisuutena esiopetusta ja mahdollista täydentävää varhaiskasvatusta varten. Tehostettua tukea saavan lapsen oppimissuunnitelmaa ja lapsen kasvun ja oppimisen etenemistä ja kokonaistilannetta arvioidaan jatkuvasti ja yhteistyötä huoltajien kanssa tiivistetään. Monikulttuuristen ja vieraskielisten lasten kielen oppimisen tukena käytetään osittain tehostetun tuen menetelmiä.

Pedagoginen arvio laaditaan moniammatillisesti opiskeluhuollon yhteistyönä. Arvio laaditaan sekä siirryttäessä yleisestä tuesta tehostettuun tukeen että tehostetusta takaisin yleiseen tukeen. Arvio käsitellään huoltajien tapaamisessa, johon osallistuu mahdollisuuksien mukaan myös oppilashuollon asiantuntijoita (esim. koulupsykologi, lapsen puheterapeutti). Huoltajille selvitetään etukäteen tapaamisen tarkoitus. Arvioon pyydetään ja kirjataan huoltajien ja lapsen kommentit tuen tarpeesta sekä kommentti oppilashuollon asiantuntijalta. Mikäli pedagogisen arvion perusteella todetaan, että lapsella on tehostetun tuen tarve, arvion pohjalta laaditaan tehostetun tuen oppimissuunnitelma ja tuki aloitetaan välittömästi. Täydentävän varhaiskasvatuksen osalta tehostetun tuen aloittaminen vaatii hallintopäätöksen. Se voidaan tehdä Latu-ryhmän esityksestä lapselle laaditun pedagogisen arvion ja lapsen esiopetussuunnitelman perusteella. Tehostetun tuen aloittaminen täydentävän varhaiskasvatuksen osalta vaatii huoltajan ja lapsen kuulemisen. Tässä noudatetaan hallintolain mukaista kuulemismenettelyä. Täydentävän varhaiskasvatuksen osalta huoltajat saavat hallintopäätöksen.

Oppimissuunnitelma tehostetun tuen aikana

Kun lapsen tehostettu tuki esiopetuksessa ja täydentävässä varhaiskasvatuksessa on tullut voimaan, tulee lapsen esiopetuksen oppimissuunnitelmaan kirjata sovitut menetelmät ja tavoitteet tehostetun tuen aikana. Tehostetun tuen vaikuttavuutta arvioidaan lapsen esiopetussuunnitelman arvioinnin yhteydessä ja aina tarvittaessa.

5.5. Erityinen tuki

Mikäli tehostetun tuen avulla ei pystytä vastaamaan riittävästi lapsen kasvun ja oppimisen tarpeisiin, lapselle laaditaan pedagoginen selvitys moniammatillisena opiskeluhuollon yhteistyönä. Erityisen tuen päätöksen tekemistä esiopetukseen ja täydentävään varhaiskasvatukseen edeltää huoltajien ja lapsen kuuleminen. Lapsen pedagogisen selvityksen laatimisessa hyödynnetään lapsesta aiemmin laadittuja pedagogisia asiakirjoja. Laadittujen pedagogisten asiakirjojen lisäksi voidaan huoltajien suostumuksella hyödyntää myös muita asiakirjoja, esim. psykologisia tai lääketieteellisiä lausuntoja. Selvitykseen ei kirjata diagnooseja.

Erityinen tuki muodostuu useista tuen muodoista ja tukipalveluista ja se on jatkuvaa ja kokoaikaista. Erityistä tukea voidaan antaa vammasta, sairaudesta, kehityksen viivästyisestä tai muusta, merkittävästi toimintakykyä alentavasta lapsen oppimisen ja kehityksen tuen tarpeesta johtuen. Erityisen tuen edellytyksenä ei ole, että lapsi on ensin saanut yleiselle tai tehostetulle tasolle kuulunutta tukea. Erityistä tukea saava lapsi on otettava huomioon päiväkodin ja perhepäivähoidon henkilöstön mitoituksessa, ellei lasta varten ole avustajaa. Erityisen tuen antamisesta tehdään hallintopäätös.

Erityisen tuen aikana on käytettävissä kaikki perusopetuslain mukaiset tukimuodot. Opetuksen järjestäjä huolehtii, että erityisen tuen toteuttamisessa on käytettävissä erityispedagogista

osaamista. Erityisen tuen hallintopäätöksen jälkeen lapselle laaditaan henkilökohtaista opetuksenjärjestämistä koskeva suunnitelma, HOJKS. HOJKS on voimassa myös mahdollisen täydentävän varhaiskasvatuksen aikana. Oppimista tukevien erityisopetuksen pedagogisten ratkaisujen lisäksi erityistä tukea saavalla lapsella on oikeus myös muuhun esiopetuksen tukeen. Tällaista muuta tukea ovat esimerkiksi yksilökohtainen opiskeluhoito, tulkitsemis- ja avustajapalvelut sekä erityiset apuvälineet. Erityistä tukea tarvitsevan lapsen esiopetuspaikka suunnitellaan yksilöllisesti lapsen tarpeet huomioiden yhteistyössä huoltajien kanssa.

Pedagoginen selvitys oppivelvollisuuden nivelvaiheessa

Mikäli arvioidaan, että lapsi tulee tarvitsemaan erityistä tukea perusopetuksen alussa, laaditaan lapselle pedagoginen selvitys 31.1. mennessä. Pedagoginen selvitys laaditaan moniammatillisen opiskeluhoollon yhteistyönä. Selvitys käydään läpi huoltajien kanssa ja heitä ja lasta kuullaan asiasta hallintolain mukaisesti. Lapselle tehdään pedagoginen selvitys koulua varten myös siinä tapauksessa, että hän on erityisen tuen piirissä esiopetuksessa.

Pedagogisessa selvityksessä kuvataan lapsen saama tuki, lapsen oppimisen ja kasvun edistyminen ja lapsen kokonaistilanne esiopetuksessa sekä otetaan kantaa lapsen tarvitsemaan oppimisen ja koulunkäynnin tukeen koulunkäynnin aloitusvaiheessa ja tulevaan koulumuotoon. Päätöksen erityisestä tuesta perusopetuksessa tekee perusopetuksen erityispalvelupäällikkö.

Siirtyminen erityisestä tuesta tehostettuun tukeen edellyttää moniammatillista oppilashuollon yhteistyötä ja näkemystä sekä Hallintolain 34 § mukaista huoltajien ja lapsen kuulemistä. Päätös erityisen tuen päättämisestä tehdään Hallintolain mukaisesti ja päätökseen sisältyy muutoksenhakuohje.

Erityisopetuksen järjestäminen

Integroidussa ryhmässä tai erityisryhmässä olevien lasten esiopetuksen erityisopetus toteutuu päivittäin ryhmän varhaiskasvatuksen erityisopettajan opetuksessa ja ohjauksessa lapselle laaditun henkilökohtaisen opetuksenjärjestämistä koskevan suunnitelman mukaisesti (HOJKS). Tämä suunnitelma laaditaan yhteistyössä huoltajien ja lasta hoitavien ja kuntouttavien tahojen kanssa. Ryhmän varhaiskasvatuksen erityisopettaja kutsuu tilaisuuden koolle ja vastaa suunnitelman kirjaamisesta.

Muissa ryhmissä erityisopetus suunnitellaan alueen varhaiskasvatuksen erityisopettajan ja varhaiskasvatuksen opettajan kanssa yhteistyössä sekä mahdollisesti muiden lapsen opetuksen järjestämisen suunnittelussa mukana olevien tahojen kanssa. Alueella toimiva varhaiskasvatuksen erityisopettaja ohjaa ja arvioi erityisopetuksen toteutumista säännöllisesti.

Erityisopetus voi toteutua esimerkiksi samanaikaisopetuksena, pienryhmä- ja/tai yksilöopetuksena.

Pidennetty oppivelvollisuus

Lapsi voi vaikean vammaisuuden tai sairauden vuoksi tarvita pidennettyä oppivelvollisuutta. Tällöin oppivelvollisuus alkaa vuotta perusopetuslaissa säädettyä aikaisemmin, lapsen ollessa 6-vuotias. Huoltaja päättää 5-vuotiaan pidennetyn oppivelvollisuuden päätöksen saaneen lapsen osallistumisesta oppivelvollisuutta edeltävään esiopetukseen. Pidennetyn oppivelvollisuuden piirissä olevan lapsen esiopetus voi siis kestää yhden tai kaksi vuotta. Lapsen huoltajille tulee antaa ajoissa tietoa pidennetyn oppivelvollisuuden toteuttamiseen liittyvistä seikoista. Huoltajat hakevat lapselle pidennettyä oppivelvollisuutta pääsääntöisesti lapsen ollessa 5-vuotias. Huoltajat täyttävät hakemuksen pidennetystä oppivelvollisuudesta. Pidennetyn oppivelvollisuuden lisäksi lapselle tehdään myös päätös esiopetuksen erityisestä tuesta. Pedagoginen selvitys sekä pidennetyn oppivelvollisuuden hakemus liitteineen (lääketieteelliset ja/tai psykologiset selvitykset) toimitetaan alueellisen LATU-työryhmän esikäsittelyyn ja tämän jälkeen varhaiskasvatuksen erityispalvelupäällikölle päätettäväksi. Pedagogiseen selvitykseen tulee kirjata lapsen tukitoimet esiopetusvuodeksi. Lapselle laaditaan henkilökohtainen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma (HOJKS). Esiopetusta täydentävän varhaiskasvatuksen osalta lapselle tehdään erityisestä tuesta oma hallintopäätös. Huoltajaa kuullaan aina hallintopäätöksen teon yhteydessä hallintolain mukaisen menettelyn kautta.

Lapsen ohjautuminen riittävän varhain tuen piiriin edellyttää yhteistyötä eri hallintokuntien välillä. Lapsen huoltajalle tulee antaa ajoissa tietoa pidennetyn oppivelvollisuuden eri vaihtoehtoista ja valinnan vaikutuksista. Esiopetuksen kesto ja perusopetuksen aloittaminen tulee suunnitella lapsen edistymisen, tuen tarpeen ja kokonaistilanteen perusteella. Esiopetus voi pidennetyn oppivelvollisuuden piirissä olevalle lapselle annettavassa esiopetuksessa kestää yhden tai kaksi vuotta.

Pidennetyn oppivelvollisuuden piirissä olevien lasten esiopetus voidaan järjestää vaihtoehtoisesti kolmella eri tavalla:

- lapsi aloittaa oppivelvollisuutta edeltävässä esiopetuksessa sinä vuonna, kun hän täyttää viisi vuotta, jatkaa toisen vuoden oppivelvollisuuden suorittamiseen kuuluvassa esiopetuksessa ja aloittaa tämän jälkeen perusopetuksen
- lapsi aloittaa pidennettyyn oppivelvollisuuteen kuuluvan esiopetuksen sinä vuonna, kun hän täyttää viisi vuotta ja opiskelee esiopetuksessa yhden vuoden, minkä jälkeen hän aloittaa perusopetuksen
- lapsi aloittaa pidennettyyn oppivelvollisuuteen kuuluvan esiopetuksen sinä vuonna, kun hän täyttää kuusi vuotta ja opiskelee esiopetuksessa kaksi vuotta. Tällöin lapsi aloittaa perusopetuksen vuotta säädettyä myöhemmin eli sinä vuonna, kun hän täyttää 8 vuotta. Perusopetuksen myöhemmästä aloittamisesta on tehtävä erillinen päätös.

5.6. Perusopetuslaissa säädetty tukimuodot

Osa-aikainen erityisopetus

Lapsella, jolla on vaikeuksia oppimisessaan tai koulunkäynnissään, on oikeus saada osa-aikaista erityisopetusta muun esiopetuksen ohessa. Osa-aikaista erityisopetusta annetaan lapsille, joilla on esimerkiksi kielellisiin, matemaattisiin tai motorisiin taitoihin liittyviä vaikeuksia, vaikeuksia oman toiminnan ohjauksessa, tarkkaavaisuudessa tai vuorovaikutustaidoissa. Osa-aikaisen erityisopetuksen tavoitteena on vahvistaa lapsen oppimisedellytyksiä ja ehkäistä kehityksen ja oppimisen vaikeuksia. Osa-aikaista erityisopetusta annetaan kaikilla tuen tasoilla.

Osa-aikaista erityisopetusta annetaan joustavin järjestelyin samanaikaisopetuksena, pienryhmässä tai yksilöopetuksena. Osa-aikaisen erityisopetuksen toteuttamistavoista esiopetuksessa tiedotetaan kaikille huoltajille. Sen toteuttamista suunnitellaan ja sen tarvetta ja vaikutuksia arvioidaan opettajien keskinäisenä yhteistyönä sekä yhdessä lapsen ja huoltajan kanssa. Osa-aikaisen erityisopetuksen tavoitteet ja sisällöt nivelletään lapsen saamaan muuhun opetukseen.

Opetukseen osallistumisen edellyttämät palvelut ja erityiset apuvälineet

Lapsella on oikeus saada maksutta opetukseen osallistumisen edellyttämät tulkitsemis- ja avustajapalvelut, muut opetuspalvelut ja erityiset apuvälineet kaikilla tuen tasoilla. Tarkoituksena on turvata lapselle kasvun ja oppimisen perusedellytykset, esteettömyys ja mahdollisuus vuorovaikutukseen kaikissa oppimisympäristöissä.

Lapselle järjestetään tarvittaessa tulkitsemista esimerkiksi kuulovamman tai kielellisen erityisvaikeuden takia. Hän voi tarvita myös puhetta tukevia ja korvaavia kommunikaatiokeinoja, kuten erilaisia symbolijärjestelmiä. Viittomakieltä käyttävien lasten kommunikaation tukena voidaan tarvittaessa käyttää viittomakielen tulkkiä tai viittomakielentaitoista avustajaa. Eriasteisesti kuulovammaisten lasten kohdalla tulkkauksen menetelmä saattaa olla myös jokin muu kuin viittomakielen tulkkaus. Lapsen kielellisen erityisvaikeuden takia käytetään puhevammaisten tulkkiä tai puhetta tukevia ja korvaavia menetelmiä hallitsevaa avustajaa. Myös opettaja voi tukea lasta kommunikoinnissa viittomien tai muiden symbolien avulla.

Avustajan antama tuki edistää lapsen itsenäistä selviytymistä ja omatoimisuutta sekä myönteisen itsetunnon kehittymistä. Avustajan antama tuki voidaan suunnata yksittäiselle lapselle tai opetusryhmälle. Opettajan tehtävänä on suunnitella, opettaa, antaa tukea sekä arvioida lapsen

ja koko ryhmän oppimista ja työskentelyä. Avustaja ohjaa ja tukee lasta päivittäisissä tilanteissa ja tehtävien suorittamisessa opettajan tai muiden tuen ammattihenkilöiden ohjeiden mukaisesti. Opettajat ja avustajat suunnittelevat ja arvioivat työtään yhdessä sekä tarvittaessa esiopetuksen muun henkilöstön kanssa.

Erityisten apuvälineiden tarve voi liittyä näkemiseen, kuulemiseen, liikkumiseen tai muuhun fyysiseen tarpeeseen. Se voi liittyä myös oppimisen erityistarpeisiin. Tällöin käytetään esimerkiksi erilaisia tietoteknisiä sovelluksia, äänikirjoja, matematiikan havainnollistamisen välineitä tai keskittymistä tukevia apuvälineitä. Lapsen kanssa työskentelevät perehtyvät riittävästi opetukseen osallistumisen edellyttämien apuvälineiden käyttöön sekä ohjaavat lasta ja huoltajaa näiden käytössä yhteistyössä tuen muiden ammattihenkilöiden kanssa. Apuvälineitä käytetään suunnitelmallisesti, niiden käyttöä ja tarvetta arvioidaan säännöllisesti.

Lapsen kanssa työskentelevät suunnittelevat yhdessä opetukseen osallistumisen edellyttämien palvelujen ja apuvälineiden käytön eri oppimistilanteissa hyödyntäen tarvittaessa muita asiantuntijoita. Lapsen tukeminen voi edellyttää erityisosaamista, jota esiopetusyksikön omalla henkilöstöllä ei ole riittävästi. Tällöin hyödynnetään esimerkiksi oppimis- ja ohjauskeskusten lapsille tarjotuja palveluja ja henkilöstölle suunnattua koulutusta ja konsultaatiota.

Opetuksen järjestäjä päättää tulkitsemis- ja avustajapalveluista sekä muista opetuspalveluista ja erityisistä apuvälineistä. Lapsen palveluiden ja apuvälineiden tarve ja määrä arvioidaan lapsen opettajien ja opiskeluhoitopalvelujen henkilöstön yhteistyönä hyödyntäen lapsen ja huoltajan antamia tietoja sekä mahdollisten esiopetuksen ulkopuolisten asiantuntijoiden lausuntoja. Tehostettua tukea saavan lapsen palveluiden ja apuvälineiden tarve arvioidaan pedagogisessa arvioissa. Erityistä tukea saavan lapsen palveluiden ja erityisten apuvälineiden tarve arvioidaan pedagogisessa selvityksessä ja niistä päätetään erityisen tuen päätöksessä. Yleistä ja tehostettua tukea saavalle lapselle tehdään lapsen tarvitsemista palveluista ja erityisistä apuvälineistä hallintopäätös. Palveluiden ja apuvälineiden käyttö kuvataan oppimissuunnitelmassa tai HOJKSissa.

Osa-aikainen erityisopetus

Osa-aikaisen erityisopetuksen tavoitteena on vahvistaa lapsen oppimisedellytyksiä ja ehkäistä kehityksen ja oppimisen vaikeuksia.

Osa-aikaista erityisopetusta voidaan antaa kaikilla (yleinen, tehostettu, erityinen) tuen tasoilla. Se voi toteutua esimerkiksi samanaikaisopetuksena, pienryhmä- ja/ tai yksilöopetuksena. Osa-aikaisen erityisopetuksen suunnittelussa ja vaikutusten arvioinnissa tehdään tiivistä yhteistyötä alueen varhaiskasvatuksen erityisopettajan, muiden esiopetuksen opettajien, sekä lapsen ja huoltajien kanssa. Osa-aikaisen erityisopetuksen tavoitteet ja sisällöt nivelletään lapsen saamaan muuhun opetukseen.

Opetukseen osallistumisen edellyttämät palvelut ja erityiset apuvälineet

Esiopetuksessa päätös tulkitsemis- ja avustajapalveluista sekä muista opetuspalveluista ja erityisistä apuvälineistä tehdään hallintolain mukaisesti.

5.7. Päätös tehostetusta tai erityisestä tuesta sekä tukipalveluista

Lapselle annettavasta tehostetusta tuesta on tehtävä hallintopäätös täydentävän varhaiskasvatuksen osalta. Erityisestä tuesta on tehtävä hallintopäätös sekä esiopetuksen että täydentävän varhaiskasvatuksen osalta. Yleisessä tuessa olevalle lapselle tehdään tarvittaessa hallintopäätös varhaiskasvatuksen tukipalveluista.

Alla olevasta kaaviosta käyvät ilmi hallintolain mukaisen huoltajan kuulemisen käytännöt Turussa.

Hallintolain (434/2003) mukainen huoltajan kuuleminen

Laadi tilanteen mukainen pedagoginen asiakirja (lapsen vasu, leops, pedagoginen arvio, pedagoginen selvitys).

Arvioi / määrittele tarvittava tuki.

Kutsu huoltaja kuulemiseen.

1. Anna huoltajalle kuulemiskutsu.
2. Ota huoltajan allekirjoitus kutsun luovutus-lomakkeeseen.
3. Anna pedagoginen asiakirja tutustuttavaksi

Kuuleminen pidetään kahden viikon kuluttua.

1. Kirjaa huoltajan mielipide.
2. Kerro huoltajalle miten päätösprosessi etenee ja mitä se käytännössä tarkoittaa.

HUOM!

Päätös voidaan tehdä siitä huolimatta, vaikka huoltaja ei tulisikaan kuulemistilaisuuteen tai haluaisi tulla kuulluksi.

Opetuksen järjestäjän on pyrittävä löytämään yhteisymmärrys lapsen ja huoltajan kanssa, mutta päätös pitää tehdä lapsen edun mukaisesti, vaikka vastoin huoltajan tahtoa.

Lähtökohtana kuitenkin aina hyvän yhteistyön ja luottamuksen ilmapiirin rakentaminen.

Hallintolain mukainen huoltajan kuuleminen

Turussa kunnallinen varhaiskasvatuksen erityisopettaja vastaa tuen hallintopäätösten osalta huoltajien kuulemisprosessista. Lapsen ryhmän varhaiskasvatuksen opettaja antaa huoltajille noin kaksi viikkoa ennen kuulemistilaisuutta kuulemiskutsun kuulemistilaisuuteen. Kuulemiskutsun saadessaan huoltaja allekirjoittaa lomakkeen, jolla vahvistetaan huoltajan saaneen kutsun saapua kuulemiseen. Tarvittaessa tiedoksianto kuulemistilaisuudesta voidaan lähettää myös tavallisella kirjeellä. Kirjeen katsotaan tulleen perille kahdeksassa päivässä sen lähettämisestä. Selkeintä on, että kuulemiskutsu esitetään tavalla, joka on todennettavissa jälkeenkäin. Puhelimessa esitetty kuulemiskutsu ei ole todisteellinen.

Kuulemiskutsussa kerrotaan, että lapsen esiopetussuunnitelma, pedagoginen arvio tai pedagoginen selvitys ovat huoltajien luettavissa kahden viikon ajan. Kuulemistilaisuudessa huoltajilla on mahdollisuus ilmaista mielipiteensä yleisen tuen tukipalvelun, tehostetun tuen tai erityisen tuen järjestämisestä, joka kirjataan erilliseen kuulemislomakkeeseen.

Huoltajien lisäksi kuulemistilaisuuteen osallistuvat kuulemisprosessista vastaava kunnallinen varhaiskasvatuksen erityisopettaja sekä lapsen varhaiskasvatuksen opettaja.

Tehostetun ja erityisen tuen hallintopäätökset

Tehostetun ja erityisen tuen hallintopäätökset Turussa tekee varhaiskasvatuksen erityispalvelupäällikkö alueellisen LATU-työryhmän esikäsittelyn pohjalta. Päätös on voimassa toistaiseksi ja se on perusteltava. Päätökseen liitetään valitusosoitus, koska huoltaja voi hakea päätökseen muutosta valittamalla. Tehostetun ja erityisen tuen päätöksessä mainitaan ja päätetään seuraavista asioista: tuen muodoista (pedagoginen, rakenteellinen, hoidollinen), varhaiskasvatuksen toimipaikasta, tukipalveluista. Päätöksen teon pohjana toimivaan lapsen esiopetussuunnitelmaan sekä pedagogiseen arvioon (tehostettu tuki) että pedagogiseen selvitykseen (erityinen tuki) tulee olla kirjattuna lapselle suunnitellut tukitoimet päätöksen tekoa varten.

Tehostetun ja erityisen tuen päätöksen saanut lapsi tulee ottaa huomioon lasten tai hoito- ja kasvatushenkilöstön lukumäärässä, jollei päiväkodissa tai perhepäiväkodissa ole tällaista lasta varten avustajaa. Hallintopäätös muutetaan tai kumotaan, mikäli tuen tarve muuttuu lapsen varhaiskasvatussuunnitelman tarkistamisen tai muun arvioinnin yhteydessä. Päätöstä on muutettava myös silloin, kun varhaiskasvatuksen toimipaikka vaihtuu. Lapsen varhaiskasvatusta voi järjestää useampi kuin yksi varhaiskasvatuksen järjestäjä. Tällöin varhaiskasvatuksen järjestäjillä on velvollisuus toimia tuen suunnittelussa, toteutuksessa ja arvioinnissa yhteistyössä lapsen edun mukaisesti. Kukin toimija tekee hallintopäätöksen itse.

Lapselle annettavat tukipalvelut

Yleisen tuen tukipalvelupäätös voi käsittää varhaiskasvatuksen erityisopettajan antamaa konsultaatiota ja opetusta, sekä varhaiskasvatukseen osallistumisen edellyttämiä tulkitsemis- ja avustamispalveluja ja apuvälineitä. Turussa yleisen tuen tukipalvelupäätösprosessi kulkee samalla tavalla kuin edellisessä kappaleessa avattu tehostetun ja erityisen tuen hallintopäätösprosessi.

6. Opiskeluhoolto

Tässä luvussa määrätään perusopetuslain mukaisesti opiskeluhoollon keskeisistä periaatteista ja opetustoimeen kuuluvan opiskeluhoollon tavoitteista sekä oppilas- ja opiskelijahuoltolaissa määrätyn opetuksen järjestäjän opiskeluhooltosuunnitelman laatimisesta.

Näissä perusteissa käytetään oppilas- ja opiskelijahuoltolain käsitteistön sijasta opiskelijasta käsitettä lapsi ja oppilaitoksesta nimitystä esiopetus tai esiopetusyksikkö. Koulutuksen järjestäjään viitataan käsitteellä opetuksen järjestäjä. Perusopetuslain mukaisesta käsitteestä oppilashuolto käytetään ilmaisua opiskeluhoolto. Mitä jäljempänä todetaan hyvinvointialueesta, koskee myös Helsingin kaupunkia.

Opiskeluhoollolla tarkoitetaan lapsen hyvän oppimisen, hyvän psyykkisen ja fyysisen terveyden sekä sosiaalisen hyvinvoinnin edistämistä ja ylläpitämistä sekä niiden edellytyksiä lisäävää toimintaa esiopetuksessa. Lapsella on oikeus saada maksutta opiskeluhoolto, jota opetukseen osallistuminen edellyttää. Opiskeluhooltotyössä otetaan huomioon lapsen edun ensisijaisuus.

Opiskeluhoolto toteutetaan opetustoimen ja hyvinvointialueen suunnitelmallisena yhteistyönä lasten ja heidän huoltajiensa sekä tarvittaessa muiden yhteistyötahojen kanssa. Opiskeluhoolto on sekä yhteisöllistä että yksilökohtaista työtä. Yhteisöllinen opiskeluhoolto on ennalta ehkäisevää ja ensisijainen tapa toteuttaa opiskeluhoolto esiopetuksessa. Se on kaikkien esiopetuksessa työskentelevien ammattilaisten yhteinen tehtävä. Lisäksi lapsilla on oikeus opiskeluhooltopalveluihin, joita ovat ikäryhmälle tarkoitettut neuvolapalvelut sekä kuraattori- ja psykologipalvelut. Opiskeluhooltopalvelut järjestetään lähipalveluna, jolle opetuksen järjestäjän tulee tarjota asianmukaiset tilat.

Kunnallisissa yksiköissä noudatetaan Turun kaupungin opiskeluhooltosuunnitelmaa. Yksityiset esiopetuksen järjestäjät laativat kukin oman opiskeluhooltosuunnitelmansa.

Opiskeluhooltosuunnitelma sisältää myös seuraavat erilliset suunnitelmat, joita esiopetuksessa noudatetaan:

- Suunnitelmat lasten suojaamiseksi väkivallalta, kiusaamiselta ja häirinnältä
- Kriisisuunnitelma (suunnitelma kriisi-, uhka- ja vaaratilanteiden varalle)